

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina Klančičar

Prostorjenje gejevske skupnosti v mestu: primer Barcelone

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Martina Klančičar

Mentor: izr. prof. dr. Marjan Hočevar

Prostorjenje gejevske skupnosti v mestu: primer Barcelone

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

So we are taking off our masks, are we, and keeping
our mouths shut? As if we'd been pierced by a glance!
The song of an old cow is not more full of judgment
than the vapors which escape one's soul when one is sick;
So I pull the shadows around me like a puff
and crinkle my eyes as if at the most exquisite moment
of a very long opera, and then we are off!
Without reproach and without hope that our delicate feet
will touch the earth again, let alone "very soon."
It is the law of my own voice I shall investigate.
I start like ice, my finger to my ear, my ear
to my heart, that proud cur at the garbage can
in the rain. It's wonderful to admire oneself
with complete candor, tallying up the merits of each
of the latrines. 14th Street is drunken and credulous,
53rd tries to tremble but is too at rest. The good
love a park and the inept a railway station,
and there are the divine ones who drag themselves up
and down the lengthening shadow of an Abyssinian head
in the dust, trailing their long elegant heels of hot air
crying to confuse the brave "It's a summer day,
and I want to be wanted more than anything else in the world."

Frank O'Hara, »Homosexuality«

Prostorjenje gejevske skupnosti v mestu: primer Barcelone

Prostor je eden najpomembnejših elementov pri vzpostavljanju in ohranjanju posameznikove identitete. Z razvojem industrializacije in urbanizacije, ki sta pogojevali nastanek urbanih družbenih gibanj (ki niso več stremela k pridobivanju političnih in ekonomskih koristi, temveč so začela zahtevati prepoznavanje novih identitet in življenjskih slogov) ter omogočali avtonomno zasebno življenje, se je sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja začela razvijati tudi skupna homoseksualna identiteta. Kljub preganjanju homoseksualnosti skozi zgodovino je LGBT skupnost prav zaradi potrebe po skupnih območjih, ki bi dovoljevala odprto izražanje neheteroseksualne identitete, vedno stremela k lastnim prostorom, najprej predvsem k prostorom užitka (skriti bari, gledališča, javna stranišča, kopališča, ponoči pa predvsem javni parki), s časom pa tudi k lastni javni prostorski rezidencialni skupnosti. Soseska Gaixample v Barceloni je ena izmed mnogih odkritih gejevskih prostorskih skupnosti na Zahodu. Čeprav je v primerjavi z večino ostalih metropolitanskih gejevskih območij relativno novejšega datuma ter se njena vzpostavitev in razvoj znatno razlikujeta od starejših sosesk, ima kljub temu pomembno mesto v urbani pokrajini Barceloni ter izjemen vpliv na to, kako širša družba obravnava LGBT skupnost v Barceloni.

Ključne besede: gejevska prostorska skupnost, Gaixample, Barcelona, gentrifikacija, getoizacija, prostorjenje.

Spatialisation of a gay community in the city: the case of Barcelona

Space is one of the most important elements in founding and maintaining an individual's identity. With the development of industrialisation and urbanisation that formed the basis for the creation of urban social movements (which stopped aiming for political and economic benefits and instead started to demand a recognition of new identities and life styles) and allowed an autonomous private life, a shared homosexual identity began to emerge in the mid-70s. Despite the prosecution of homosexuality throughout the history, the LGBT community had, because of the need for communal areas that would allow an open expression of one's non-heterosexual identity, always strived to acquire its own space, mostly spaces of pleasure at first (hidden bars, theatres, public toilets, bath houses and public parks at night), but with time also its own public residential community. Gaixample in Barcelona is one of the many openly gay spatial communities in the West. Despite its very recent creation in comparison to most others metropolitan gay areas and the fact that its establishment and development are significantly different from the more mature gay spatial communities, it still has an important place in Barcelona's urban landscape and a substantial influence on how the broader society behaves towards the LGBT community in Barcelona.

Key words: gay spatial community, Gaixample, Barcelona, gentrification, ghettoisation, spatialisation.

KAZALO

1 UVOD.....	5
2 KOLEKTIVNA IDENTITETA IN RAZVOJ NOVIH DRUŽBENIH GIBANJ.....	11
3 URBANOST, URBANA DRUŽBENA GIBANJA IN PROSTORI UPORA.....	16
4 HOMOSEKSUALNOST IN PROSTOR: VZAJEMEN VPLIV	21
4.1 Oblikovanje gejevske prostorske skupnosti.....	21
4.2 Vpliv na urbano okolje.....	25
4.3 Getoizacija	27
5 GEJEVSKA PROSTORSKA SKUPNOST V BARCELONI	29
5.1 Prostorska vidnost.....	36
5.1.1 Skupinske aktivnosti	36
5.1.2 Rezidencialne spremembe.....	38
5.1.3 Skupinska organizacija.....	39
6 SKLEP.....	41
7 LITERATURA	46
8 PRILOGE	50
Priloga A: Intervju z Baptistom	50
Priloga B: Interju z Estevom.....	53
Priloga C: Intervju s Solveig.....	55
Priloga Č: Intervju s Xavijem.....	60

Kazalo slik

Slika 5.1: Zgoščenost gejevskih prostorov v Španiji leta 2005.....	31
Slika 5.2: Približen teritorij Gaixample in koncentracija gejem prijaznih lokalov.	33

1 UVOD

Zanimanje za prostorjenje gejevskih skupnosti je tema, ki se, kljub obsežnemu strokovnemu zanimanju zanjo (predvsem iz vrst sociologov, urbanistov in geografov), še vedno ni uspela zavihetati v vidno polje širše javnosti. Koncept gejevskih prostorskih skupnosti sicer ni tako zelo neznan, predvsem pa ne nov, saj se je kot eden prvih raziskovalcev na tem področju z San Franciscom kot prvo gejevsko meko v zahodnem svetu (predvsem pa z okolišem Castro kot prvo vidno prostorsko gejevsko skupnost) ukvarjal že Manuel Castells, ki je ugotavljal, zakaj so ravno v San Franciscu geji med drugo svetovno vojno, predvsem pa po njej, uspeli zgraditi močno in obsežno ter predvsem neodvisno skupnost tako na prostorskem, ekonomskem, kulturnem, kot na političnem nivoju (Castells 1983). Prostorska koncentracija je ena izmed osnovnih karakteristik gibanj za LGBT¹ pravice. Le s skoncentriranostjo v prostoru lahko LGBT skupnost uspe javno izraziti svojo/e seksualnost/i in na podlagi tega rekonstruirati lastno socializacijo.

Vendar pa je vidnost v širši družbeni skupnosti cilj, ki si ga je LGBT skupnost zadala šele nedavno. Stoletja so moški in ženske, ki so z deviantnimi in družbeno nesprejemljivimi spolnimi praksami tvegali telesno ali zaporno kazen ter v številnih primerih tudi smrt, raje zatajevali svoja nekonvencionalna hrepenenja pred sovražno nastrojeno in bogaboječo družbo. Njihova vidnost danes je rezultat več stoletij dolgega procesa, s katerim je LGBT skupnost ne le ustvarila in razširila zaseben gejevski prostor, temveč zase tudi izbojevala in zaščitila delež javnega prostora (Higgs 1999, 10).

Urbanizacija pa je predpogoj za vzpostavitev signifikantne gejevske subkulture. Mesta so vedno privlačila disproporcionalno visoko število homoseksualcev, in ta privlačnost se razteza globoko v preteklost. Stoletja so homoseksualci iskali spolne pustolovščine v

¹ Gibanja za pravice lezbijk, gejev, biseksualnih in transseksualnih oseb. Označevanja spolnih identitet so vedno visoko politična. V zadnjih petdesetih letih so gibanja uporabljala vrsto različnih imenovanj, kratica LGBT pa je v uporabi od srede devetdesetih (Armstrong 2002, 23).

urbanih parkih in trgih velikih evropskih mest – pariški Champs-Élysées, Place de la Sorbonne ali Les Tuileries z razvpitim marmonim kipom divjega prašiča kot shajališče cruiserjev v devetnajstem stoletju; Covent Garden, Moorfields in Soho, ki je v dvajsetem stoletju postal tudi glavna takoimenovana gejevska vas v Londonu; celotno nabrežje San Francisca, Union Square in v šestdesetih letih dvajsetega stoletja tudi sooseska Castro, ki je kmalu postala nekakšno gejevsko mesto znotraj mesta, fenomen, ki je močno prisoten še danes, štirideset let kasneje. Tudi trgovska podjetja, ki so oskrbovala LGBT klientelo, niso nov pojav. Že v osemnajstem stoletju so se homoseksualci zbirali v določenih tavernah in kavarnah, kjer so jim uslužni gostilničarji včasih celo oddajali zasebne sobe (Sibalis v Higgs 1999, 23). Kopališča so bila priljubljeno shajališče že v antiki, pravi razcvet pa so doživela v devetnajstem stoletju, čeprav tradicija sega že v srednji vek (Higgs 1999, 25), morda še pred bari in gostilnami, ki so služila le gejevski klienteli. Še danes so kopališča ena izmed najbolj donosnih ustanov v gejevskem komercialnem prostoru. Čeprav vedno znova tarča spotikanj zaradi svoje narave odprtosti in razpoložljivosti ter pravzaprav namena iskanja različnih spolnih partnerjev, so bila kopališča prva zasebna in nadzorovana okolja za aktivnosti, ki so se prej primorale dogajati na javnih prostorih: parkih, javnih straniščih ali stranskih ulicah.

Moje diplomsko delo se osredotoča na Barcelono. V tem mestu, ki je, kljub prepovedi govorjenja katalonščine in plesanja sardane v Francovem režimu, bilo že tedaj eno izmed bolj strpnih španskih metropol, se je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja začela pojavljati (sicer še vedno bolj ali manj tajna) gejevska scena, ki je po smrti Franca, še bolj pa s hkratno podporo gibanja La movida² in vseevropskih gibanj za pravice gejev in lezbijk dobila še večji zagon in Barceloni zagotovila trajno mesto v vrhu najbolj tolerantnih evropskih mest. Nekdanji tabu spolnosti je bil odpravljen, in katalonci so se lahko začeli odprto predajati svojim spolnim fantazijam. Ena izmed posledic je močna in cvetoča gejevska kultura z nešteti h gejevski klienteli usmerjenimi podjetji, knjigarnami, bari, nočnimi klubi, restavracijami, kopališči in podobno.

² La movida je bilo kontrakulturno gibanje v letih po smrti Francisca Franca leta 1975, ki se je razvilo predvsem v večjih španskih mestih (Madrid, Barcelona, Bilbao) in je predstavljalo ponovno obujenje španske ekonomije in hkrati rojstvo nove španske identitete, predvsem s pomočjo filma, glasbe, literature in drugih umetnosti.

Zanimalo me bo predvsem, kako se v prostoru gibajo posebne družbene skupine, osredotočila pa se bom na gejevske prostorske soseske. Z analizo intervjujev ljudi, ki živijo v in obiskujejo gejevsko četrt v Barceloni, ter analizo sekundarnih podatkov bom v svojem delu skušala razložiti nastanek gejevske prostorske soseske v mestni četrti Eixample v Barceloni, kako se gejevska skupnost integrira v širšo družbo na podlagi takšne prostorske prepoznavnosti. Zanimalo me bo, ali in v kakšni meri je priselitev gejevske populacije v Eixample povzročila revitalizacijo in gentrifikacijo te četrti, pa tudi, ali lahko v primeru Barcelonske gejevske skupnosti že govorimo o procesu getoizacije.

V drugem poglavju razčlenim razvoj novih družbenih gibanj, ki so se začela oblikovati konec šestdesetih ter v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, predvsem v zahodni Evropi in severni Ameriki. Če je med sociologi prej veljalo, da so družbena gibanja oblikovana predvsem z razrednimi interesi, so nova družbena gibanja temeljila na marsičem drugem. Številna feministična, ekološka, manjšinjska gibanja ter gibanja za pravice gejev in lezbijk niso več bazirala na razredni pripadnosti, temveč na kolektivni identiteti kot alternativni strukturno danim interesom za družbeno in politično mobilizacijo. Še vedno so zahtevala pravico, vendar sedaj na čisto drugi ravni, pravico do izražanja alternativnih življenjskih slogov. Industrializacija in urbanizacija sta bila ključna dejavnika v oblikovanju novih družbenih gibanj, saj sta z oblikovanjem novih življenjskih pogojev, poudarjanjem individualizacije in zasebnosti vplivala na razvoj novih, deviantnih identitet, ki so zacvetele v anonimnosti urbanega centra.

V tretjem poglavju povežem nova družbena gibanja z mestom. Postindustrializacija in postmodernizacija sta v drugi polovici dvajsetega stoletja pustili velik pečat na oblikovanju mesta. Od restrukturacije ekonomske baze urbanizacije, formacije globalnega sistema svetovnih mest, radikalne restrukturacije urbanih oblik, do spreminjajoče se družbene strukture urbanizma in radikalne spremembe v upodabljanju urbanega, vse to je vplivalo na razvoj novih urbanih družbenih gibanj, ki so iskala novo skupno (urbano) identiteto, želela transformirati urbani sistem in s tem vplivati na razmerja moči v mestu. V iskanju potrditve kolektivne identitete člani gibanja izberejo svoj prostor ter ga (imaginarno ali fizično ali oboje) zamejijo in simbolno razlikujejo od ostalega hegemonskega prostora. Tako ti prostori postanejo prostori upora.

V četrtem poglavju se osredotočim na specifično prostorsko sozesko, ki je vzniknila najprej v velikih mestih na Zahodu, danes pa se je nastanek le-teh razširil tudi po azijskih metropolah in tudi manjših severnoameriških ter evropskih mestih – gejevsko sozesko. Prostor je temeljna razsežnost gejevskih gibanj. Z lastnim prostorom upora proti dominantni kulturi si ustvarijo zavarovano in sprejemajočje območje, kjer lahko izražajo svojo identiteto brez strahu pred sankcijami (ki danes na Zahodu ostajajo družbene in ne pravne narave). Raziskovala bom, zakaj in kako se je gejevska prostorska sozeska oblikovala skozi čas. Že pred oblikovanjem prostorskih skupnosti so geji razvili svoje prostore druženja. Pravzaprav je bil najprej javni in ne zasebni prostor tisti, ki so ga s pridom izkoriščali – parki in stranske ulice ponoči, v družbi prostitutk in revežev, so bili prva zbirališča ljudi z neheteroseksualnimi spolnimi usmerjenosti. Kmalu zatem so se odprle na pol tajne taverne in bari, ki so stregle večinoma gejevski klienteli, prva kopališča, savne in v modernem mestu restavracije, nočni klubi in druga gejem prijazna podjetja, ki so se vedno bolj diverzificirala v svoji ponudbi. Vse gejem prijazne ustanove so že od začetka težile k prostorski bližini, predvsem zaradi tega, ker jih je bilo tako lažje najti (svojo ponudbo so lahko tržile le od ust do ust), pa tudi zato, ker so se med sebi podobnimi čutile varne in sprejete. Sčasoma se je na območju, kjer so bile take ustanove že prej prostorsko skoncentrirane začele oblikovati tudi prave prostorske skupnosti, z lastno identiteto in ciljem postati vidne in tolerirane. Urbano okolje je torej vplivalo na razvoj urbanih družbenih gibanj in jim za svoj obstoj ponudilo prostore upora, prav tako pa so te prostorske skupnosti s svojo prisotnostjo vplivale na transformacijo urbane pokrajine, predvsem z naseljevanjem na zapuščenih in neoskrbljenih območjih z nizkimi najemninami, nizkimi cenami nepremičnin in velikim potencialom za spremembe. Tako so gejevske prostorske skupnosti vplivale na procese gentrifikacije in revalitalizacije mestnih središč v veliko svetovnih mestih.

V petem poglavju teoretične osnove urbane teorije in teorij o nastanku novih urbanih družbenih gibanj prenesem na konkreten primer Barcelone in njene izmed njenih osrednjih mestnih četrti Eixample. Preimenovana v Gaixample v osemdesetih letih dvajsetega stoletja je ta sozeska danes bogata z gejem prijaznimi ustanovami in podjetji. Kot plod urbane rasti v Barceloni v poznem devetnajstem stoletju je Eixample, ki v katalonščini pomeni razširitev, predstavljala radikalno spremembno v izgledu celotnega mesta. Zanj so značilne dolge in ravne ceste, natančen mrežast vzorec, ki ga sekajo

široke avenije, in identični kvadratni, pravzaprav oktagonalni bloki s posnetimi robovi. Ildefons Cerda je s takšnim pionirskim oblikovanjem urbanega prostora dodal več in prepoznaven pečat barcelonskemu tlorisu. Kljub temu, da je danes Eixample ena izmed bolj bogatih barcelonskih mestnih četrti, predvsem okoli osrednje ramble, avenije Passeig de Gràcia in območja okoli cerkve Sagrada Familia, pa so mejna območja četrti že od nastanka naseljevali migrantski delavci ali ostareli najemniki na robu revščine. Na meji Eixample z sosesko Raval, četrtjo, v preteklosti najbolj znano po visoki stopnji revščine, kriminala in prostitucije, se je tako skozi čas oblikovala Gaixample, gejevska soseska, ki si je iz praznih stanovanj z nizkimi cenami in nezaželjne lokacije ustvarila vitalen in živahen gejem (in heteroseksualcem) prijazen urbani prostor.

Poleg analize sekundarnih virov se bom v analizi gejevske prostorske skupnosti v Barceloni opirala na intervjuje, ki sem jih opravila s prebivalci in obiskovalci Gaixample od oktobra 2008 do avgusta 2010. Intervjuvala sem štiri ljudi, tri moške in eno žensko. Vsi so homoseksualci, dva intervjuvanca živita v Gaixample, vsi štirje pa se zelo pogosto gibajo v tem predelu Barcelone. Vzorec ljudi za intervjuvanje sem izbrala po metodi snežne kepe, ker sem želela ujeti izkušnje ljudi, ki kar najbolj poznajo prostor, ki ga analiziram. Iz takšnega vzorca sicer ni mogoče sklepati o celotni populaciji, saj vzorec snežne kepe domneva izbiro določenega konteksta, ki je v tem primeru LGBT skupnost, iz katerega izhajajo veze z intervjuvanimi osebami, ki posredujejo vezo ostalim iz te skupine. Tako se zbere določeno število ljudi, ki tvorijo jedro vzorca, na katerem se intervju opravi. Res je, da pri uporabi takšne metode obstaja velika verjetnost napake, če hočemo iz analize sklepati o celotni populaciji, vendar pa z njo vendarle lahko dobimo predstavo o odnosu med posamezniki, ki Gixample uporabljajo na tak ali drugačen način, do posameznih tematik, vključenih v intervju, ki se dotikajo razvoja gejevske prostorske skupnosti v Barceloni in vzajemnega vpliva tega prostora ter ljudi, ki ga koristijo.

2 KOLEKTIVNA IDENTITETA IN RAZVOJ NOVIH DRUŽBENIH GIBANJ

Živimo v »družbi gibanj« (Meyer in Tarrow 1997). Morda celo v svetu družbenih gibanj. Lahko celo trdimo, da so družbena gibanja in aktivnosti, ki jih podpirajo, postala nekakšna peta veja oblasti v sodobnem svetu. Družbena gibanja so ena izmed glavnih družbenih oblik, skozi katere skupnosti izražajo svoje želje, stiske in zahteve po pravicah in blaginji sebe in drugih skozi udejstvovanje v različnih kolektivnih dejavnostih, ki javno uprizarjajo te zahteve. O družbenih gibanjih lahko razmišljamo kot o kolektivih izzivanjih – elitam, oblastem in drugim skupinam ali kulturnim kodam – ljudi s skupnimi nameni in složnostjo v želji po družbenih spremembah (Meyer in Tarrow 1997, 4–5).

Teorij o nastanku družbenih gibanj je precej, med najbolj vidnimi sta morda:

1. *teorija mobilizacije sredstev*, ki predpostavlja, da dosegljivost sredstev poveča možnost kolektivnega delovanja. Človekova čas in trud, vložena v neko delovanje, sta poleg finančnih virov najbolj cenjeni vrsti sredstev, ki so bolj ali manj dosegljivi kolektivnim akterjem. Toda enostavna dosegljivost sredstev ni dovolj; tipično sta tako za preoblikovanje skupkov individualno pridobljenih sredstev v kolektivna kot za njihovo izkoriščanje v kolektivnem delovanju prav tako potrebna koordinacija sredstev in strateška moč. Treba je poudariti, da so različne vrste sredstev precej neenako distribuirane med različnimi družbenimi skupinami. Trajni vzorci neenake porazdeljenosti sredstev v širši družbi vplivajo na različno dosegljivost teh sredstev pri specifičnih družbenih skupinah. Srednji sloj tako še vedno ostaja privilegiran v svojem dostopu do številnih vrst sredstev, zato prevladovanje družbenih gibanj, ki odzvanjajo tegobe relativno privilegiranih družbenih skupin, ne preseneča, kot ne preseneča tudi zelo redka mobilizacija revnejših skupin v naprednejših industrijskih demokracijah.

in

2. *teorija političnega oportunizma*, ki je v marsičem podobna teoriji mobilizacije sredstev, vendar poleg dosegljivosti sredstev poudarja še eno sestavino družbene strukture, ki je prav tako pomembna za razvoj družbenih gibanj: priložnost politiziranja. Teoretiki trdijo, da obstajajo tri pomembne komponente za nastanek gibanja: uporniška zavest, ki predstavlja kolektiven občutek nepravčnosti, ki ga čutijo (potencialni) člani gibanja; organizacijska moč, ki sovpada s teorijo o mobilizaciji sredstev s tem, da mora družbeno gibanje imeti močno vodstvo in dovolj sredstev za uspeh; in politični oportunizem, ki se nanaša na ranljivost obstoječega političnega sistema oziroma njegovo dovzetnost na spremembe v samem sebi (Snow in drugi 2007, 116–119).

Osemdeseta leta prejšnjega stoletja pa so bila priča precejšnjim spremembam v smislu razumevanja motivov za nastanek družbenih gibanj. Če so sociologi in drugi raziskovalci družbenih gibanj do takrat njihov nastanek pogojevali večinoma z razredno pripadnostjo – čeprav je Marxovo osredotočanje na razredno zavest kot potreben pogoj za revolucionarno akcijo podobno sodobnemu razumevanju kolektivne identitete in družbenih gibanj v tem, da za obe teoriji kolektivno delovanje vsebuje *identifikacijo neke* kolektivitete (v Marxovem primeru torej razreda) s skupnimi vrednotami, interesi, cilji in nazori, kot tudi *identifikacijo z* določeno kolektiviteto z istim občutkom vzajemnosti in solidarnosti (Snow in drugi 2007, 434) – pa jih je veliko v letih po začetku velikih družbenih protestov konec šestdesetih svojo pozornost obrnilo k novi razlagi nastanka tako kolektivnih identitet kot družbenih gibanj.

Pojem kolektivne identitete se je tako začel uporabljati kot alternativa strukturno danim interesom za družbeno mobilizacijo ter je postal bolj raziskovan vzrok za mobilizacijo članov družbe. Sociologi so se k razlagi kolektivne identifikacije obrnili v odgovor na vrzeli v teorijah mobilizacije sredstev in političnega oportunizma, ki sta bili v preteklosti glavni teoriji o razlagi o nastanku in razvoju družbenih gibanj. Privrženci teh teorij so se osredotočili bolj na strukturne premike, ki so dajali kolektivnim akterjem sredstva za kolektivno delovanje. Poletta in Jasper (2001) poudarjata, kako je njihov poudarek na *kako* se člani družbe mobilizirajo, v nasprotju z *zakaj* se mobilizirajo, ter njihov fokus le na državo kot tarčo kolektivnega delovanja, nekatera vprašanja pustil odprta.

Zakaj družbena gibanja torej nastanejo? Raziskovalci so, nič več obsedeni s pojmom revolucionarne proletarske zavesti, svoje oči uprli v družbena gibanja, katerih politična mobilizacija ni bazirala na razredno pogojenih interesih – feministična, okoljska, ter gejevska in lezbična gibanja – in so predstavljala nove akterje demokratičnih sprememb. Člani novih družbenih gibanj niso več stremeli k pridobivanju političnih in ekonomskih koristi od institucionalnih akterjev. Namesto tega so začeli zahtevati prepoznanje novih identitet in življenjskih slogov (Poletta in Jasper 2001, 290).

Nova družbena gibanja se v postindustrijskih družbah od svojih na razredih baziranih gibanjih razlikujejo v smislu ideologij, porekla, strukture, (političnega) stila, in ciljev. V nekem smislu je razredno zavest kot razlago za družbeno mobilizacijo in navezanost na neko družbeno gibanje nadomestila kolektivna identiteta v veliko širšem smislu. V temelju je kolektivna identiteta skupen občutek *nas* in *našega delovanja*. Poletta in Jasper v svojem prikazu kolektivnih identitet le-to definirata kot »posameznikov kognitiven, moralen in emocionalen stik z širšimi skupnostmi, kategorijami, praksami ali institucijami. Je zaznavanje skupne relacije, ki je, bolj kot neposredno izkušena, imaginarna, in se razlikuje od osebnih identitet, čeprav lahko tvori del osebne identitete. Kolektivne identitete se izražajo s kulturnimi artefakti – naracijami, simboli, rituali, oblačenjem in podobno – vendar vsi kulturni artefakti ne izražajo kolektivnih identitet. Kolektivne identitete ne implicirajo racionalnih izračunov, tako kot to počnejo interesi« (2001, 284). Kategorija kolektivne identitete torej označuje tako imaginarne kot stvarne skupnosti, ter je fluidna in relacijska.

Teoretiki novih družbenih gibanj so za novimi oblikami kolektivnega delovanja videli popolnoma spremenjeno družbeno formiranje. Različni raziskovalci so te formacije različno poimenovali: tako je Touraine v začetku sedemdesetih skoval pojem *postindustrijska družba*, Melucci se je osredotočal na alokacijo informacij kot ključen element v izgradnji posameznikove identitete (Poletta in Jasper 2001, 292), medtem ko Castells v svoji knjigi *The Rise of the Network Society* poudarja, da so družbena omrežja postala osnovne enote modernih družb, zato le-te imenuje *družbe mreženja* (Castells 2009). V knjigi *The Power of Identity* razpravlja o krizi patriarhata in predlaga, zakaj se je kolektivna identiteta gejev in lezbijk ter posledično tudi gibanj za

njihove pravice razvila relativno pozno – saj te identitete načenjajo samo bistvo patriarhata (Castells 2004, 137).

Raziskovalci novih družbenih gibanj so vzroke za konstrukcijo novih spornih identitet iskali tudi na makrozgodovinski ravni. D'Emilio ugotavlja, da sta industrializacija in urbanizacija konkretno prispevali k temu, zakaj so določene identitete postale temelj za izključevanje iz »normalne« družbe, in njihovo diskriminacijo, ter potemtakem hkrati za njihovo mobilizacijo. Tako se je dejanska skupna homoseksualna identiteta pojavila šele s procesi urbanizacije in industrializacije, ki sta omogočila avtonomno zasebno življenje. Homoseksualnost je obstajala vedno, prav tako kot je bila večinoma strogo preganjana, vendar pa se je šele na začetku dvajsetega stoletja iz deviantnega, nemoralnega in ilegalnega *akta* prelevila v (sicer še vedno deviantno) identiteto. Skupaj z novimi psihiatričnimi modeli obravnavanja homoseksualnosti je možnost represije postala še večja, kot odgovor na zatiranje pa se je začela razvijati kolektivna homoseksualna identiteta (D'Emilio 1983).

Že od časov antične Grčije ter bibličnih Sodome in Gomore se je homoseksualnost povezovala z mesti in urbanostjo. Zgodovinarji in sociologi so v zadnjih desetletjih raziskovali obstoj gejevskih in lezbičnih skupin v renesančni Italiji, razsvetljeni Franciji in Veliki Britaniji, ter sodobni Ameriki in Avstraliji, ter identificirali tudi pojav gejevskih skupnosti v Aziji. Gejevske skupnosti³ so skozi zgodovino uspele formirati urbane mreže dostopnosti in solidarnosti v velikih mestih, ter s svojo (skozi čas vedno bolj vidno) prisotnostjo pustile globok vtis v urbanem razvoju mesta, od soseske Castro v San Franciscu do pariškega Le Marais. Homoseksualci so se pogosto selili v mesta v begu pred spolnimi in družbenimi prisilami tradicionalnega življenja, ter so »igrali pomembno vlogo v transformaciji mesta in kreaciji posebnega urbanega etosa« (Aldrich

³ V zadnjih šestdesetih letih so skupnosti, ki same sebe danes imenujejo lezbijke, geji, biseksualci/ke ali transeksualci/ke, LGBT, lezbigej ali queer, v preteklosti uporabljale številna druga poimenovanja, da pa ne bom ustvarjala zmede, bom v svojem diplomskem delu večinoma uporabljala termin gejevska skupnost, ker je prostorjenje le-te načeloma vezano le na moški del skupnosti. Prav tako bom uporabljala termin queer, kjerkoli bo primeren, saj ta relativno nov označevalec gibanja brez negativnih konotacij iz preteklosti še najbolje izraža zavedanje pretočnosti in družbene skonstruiranosti ter determiniranosti pojmov kot sta gej ali lezbijka in pod svoj dežnik zajame prav fluidnost spolnih identitet.

2004, 1719). Mesto je danes v povračilo prostor konstrukcije večine sodobne gejevske in lezbične (sub)kulture.

3 URBANOST, URBANA DRUŽBENA GIBANJA IN PROSTORI UPORA

Prostor ni le kulisa družbenih odnosov. Predvsem je konglomerat človeškega pojmovanja. Ljudje konstituirajo družbene prostore skozi svojo interakcijo s kulturnim okoljem, tako materialno kot simbolno. S svojim delovanjem ljudje ustvarjajo unikatne in pomenljive prostore, in vsak tak prostor je obdan z sebi lastnimi konotacijami in občutji. »Družbeni odnosi določajo prostore, v katerih živimo« (Del Casino Jr 2009, 22).

Mesta se torej ne da raziskovati kot objekt. Namesto reifikacije ga je potrebno konceptualizirati kot proces, kot nekaj, kar je *narejeno* – skozi reprezentacije in diskurz – namesto nečesa, kar pač *je*. Mehanicistični pogled na razvoj mesta večino dvajsetega stoletja je predstavljal problem, saj je od konca »19. stoletja... veljajo prepričanje, da lahko mesto uspešno načrtujemo tako, da nadziramo, obvladujemo, spreminjamo ali spodbujamo določene družbene procese.« (Černe 2007, 97) Teoretiki urbanosti in raziskovalci, ki so se ukvarjali z urbanim planiranjem, so menili, da lahko z manipulacijo urbanega prostora manipulirajo tudi z družbenimi procesi. »Temeljno izhodišče vse klasičnih urbanih oblik utopizma je bil stalen prostorski red, ki zagotavlja družbeno stabilnost« (Černe 2007, 97–98).

Najprej moramo vedeti, kaj urbano sploh je. Černe v zborniku *O urbanizmu* zapiše:

Če hočemo urbano pojasniti, moramo najprej opredeliti prostor, ki ga zaseda... Obseg urbanega prostora je prvi pogoj za urbani obstoj. Urbano ima svoj prostor, ki ima meje, s katerimi je opredeljen pomen tega prostora, ima vselej središče, lahko tudi več, in je hierarhično, sestavljeno iz različnih prostorov – od tod neenakosti in razlike ter napetosti... Fizično širjenje urbanega je vedno rušilo meje velikosti, ki pa so hkrati tudi vedno omejevale urbano rast. 20. stoletje je bilo stoletje urbanizacije. Pred letom 1800 sta bila velikost in število urbanih koncentracij v vseh družbenih oblikah razmeroma omejena. V 19. stoletju so te meje v nekaterih državah razpadle, druga polovica 20. stoletja pa je pomenila širitev lokalnih meja v masovno urbanizacijo (2007, 100–103).

Tako kot je industrializacija pustila svoj odtis na mestu devetnajstega stoletja, tako sta postindustrializacija in postmodernizacija pospešila spremembe v obliki mesta v poznem dvajsetem stoletju (Pacione 2009, 64). Soja v knjigi *Postmetropolis* karakterizira naslednje trende geografskega restrukturiranja postmoderne mesta:

1. *Restrukturacija ekonomske baze urbanizacije*. Le-ta vsebuje temeljne spremembe v organizaciji in tehnologiji industrijske produkcije ter spremljajoče družbene in prostorske delitve dela. To je zaznamovano s premikom od fordistične k postfordistični urbanizaciji, od masovne produkcije ter potrošnje, zbrane okoli velikih industrijskih kompleksov, k bolj fleksibilnim produkcijskim sistemom, vertikalno razkrajajočim se, vendar geografsko nakopičenih v novih industrijskih prostorih.
2. *Formacija globalnega sistema svetovnih mest*. To ima učinek tako na doseg vpliv globalnega na mesto in obratno, na vpliv mesta na globalno. Lokalno postaja globalno in globalno lokalno v procesu glokalizacije.
3. *Radikalna restrukturacija urbanih oblik*. Radikalna restrukturacija je proizvedla številne neologizme: megamesto, tehnopolis, metropleks, heteropolis, vsi pa poudarjajo spremembo mesta, ki se je obrnilo od znotraj navzven. Prostorska organizacija postmoderne mesta se močno razlikuje od modernega mesta z začetka dvajsetega stoletja. Poleg urbanizacije predmestij so spremembe vplivale tudi na centre mest, predvsem z zmanjšano gostoto prebivalstva v strogih delih mesta in gentrifikacijo zapuščenih in propadlih bivših delavskih sosesk.
4. *Spreminjajoča se družbena struktura urbanizma*. Postmoderni urbanizem je povezan z razvojem novih vzorcev družbene razdrobljenosti, segregacije in polarizacije, najbolj očitnih v močno vidnih razlikah v življenjskih slogih in vedno večjem razlikovanju med bogatimi in revnimi. Družbeno-ekonomska struktura postmoderne mesta postaja vedno bolj fluidna in razdrobljena na načine, ki zmanjšujejo interpretativno vrednost preproste razredne delitve.
5. *Vzpon karceralnega⁴ mesta*. Kompleksne geografije postmodernih mest so povzročile izredno oteženo upravljanje mest s tradicionalnimi strukturami lokalnih

⁴ Foucault v *Panoptikonu* s terminom karceralna kultura imenuje kulturo, kjer je panoptični model nadzorovanja vmešan v princip družbene organizacije, ki vpliva tudi na urbano planiranje, ki je potemtakem urejeno na takšnih strukturah, ki sicer olajša gibanje, a hkrati preprečuje maskiranje oziroma prikrievanje (Beck in Strüver 2000).

oblasti. To je vzpodbudilo nastanek karceralnih območij zagrajenih stanovanjskih zemljišč, varovanih z oboroženimi stražarji, elektronsko varovanih nakupovalnih centrov, »pametnih« pisarniških poslopij, dobesedno nedostopnih nepoklicanim, in sosedskih straž, ki jih organizirajo zaskrbljeni lastniki stanovanj.

6. *Radikalna sprememba v urbanemu prispodabljanju.* To se nanaša na našo podobo mesta in kako te podobe učinkujejo na naše obnašanje in življenjski slog v postmodernem mestu. Hollywood, Disneyland ter njuni ekvivalenti so poustvarili modernistično hiperrealnost kot razvedrilo, ta hiperrealnost pa se od specializiranih tovarn zabave v postmodernem mestu prenese v vsakodnevno življenje. Popularni mediji in vedno razširjajoče se omrežje komunikacij so pomagali pospeševati učinke hiperrealnosti na to, kako ljudje jedo, spijo, preživljajo prosti čas, se oblačijo, tudi volijo – torej na vse aktivnosti, ki tvorijo osnovo družbene konstrukcije urbanega prostora (Soja v Pacione 2009).

V takšnih okoliščinah so se kot najbolj logična posledica razvila nova družbena gibanja, ki jih Castells definira kot: »Sistem praks, ki se izrazi z skupnim delovanjem urbanih agentov in ostalimi družbenimi praksami, tako da se razvoj teh praks stvarno nagiba k strukturni transformaciji urbanega sistema, ali k temeljiti spremembi v razmerjih moči« (Castells 1977). Urbana družbena gibanja niso slučajna izražanja nezadovoljstva, variirajoč od mesta do mesta, temveč nastanejo s specifičnimi cilji in zahtevami. Castells navaja tri glavne cilje, okoli katerih so strukturirana urbana družbena gibanja:

1. *Sindikalna skupna potrošnja.* Za prebivalce doseči mesto, organizirano okoli uporabne vrednosti (*use value*) – več zelenih prostorov v središčih mest ali revitalizacija razpadajoče soseske; v nasprotju s pojmom industrijskega urbanega življenja in delovanja kot blaga oziroma proizvoda v logiki menjalne vrednosti (*exchange value*).
2. *Skupnost.* Najti novo urbano kulturno identiteto mesta za ohranjanje (obstoječih) oziroma ustvarjanje (novih) avtonomnih lokalnih kultur.
3. *Državlansko gibanje.* Doseči povečano moč lokalnih oblasti, decentralizacijo okolišev in sosesk, ter urbano samo-upravljanje v nasprotju z centralizirano oblastjo in podrejeno lokalno administracijo (Castells 1983, 319–320).

Urbana družbena gibanja gradijo in vzdržujejo prostore upora. V iskanju potrditve kolektivne identitete med člani gibanja le-ti zamejijo in razlikujejo »svoj« prostor od »njihovega«, lahko samo imaginarno, velikokrat pa tudi fizično. Lefebvre je trdil, da je prostor razdeljen na *izotopije*, analogne, »ustrezne«, hegemonске identične in ponavljajoče se prostore; *heterotopije*, ambivalentne in nasprotujoče prostore »drugega«, ki so hkrati fizično vključeni in simbolno izključeni; ter *utopije*, (ne)prostore, ki jih zavzema simbolično in imaginarno. Če se Lefebvre sicer izogiba jasni definiciji prostorske utopije, vendar jo definira kot nasprotno ideologiji, pa izotopije in heterotopije umesti znotraj ideologije, znotraj dominantne prostorske prakse, saj tudi element nasprotja (heterotopija) definiran kot nasprotje hegemonskega prostora znotraj njega samega, torej ideologije. Njegov koncept pokaže, kako je prostorjenje deviantnosti le proizvod delitve, ki je pravzaprav določena s hegemonijo. Prostorsko določanje normalnega in deviantnega je tako avtomatično določanje skozi dominantne prostorske prakse – in ne tvorba novih alternativnih prostorskih sistemov (Lefebvre v Beck in Strüver 2000).

Foucault v heterotopijah, v nasprotju z Lefebvrom, vidi svojstven značaj. Niso le dominantni oziroma hegemonški interesi tisti, ki so sposobni določati prostorske diskurze. Tako definira *des espaces autres*, druge prostore. Najbolj splošna definicija teh prostorov je, da so sorodni vsem ostalim prostorom, kljub temu pa oblikujejo nekakšno opozicijo vsem ostalim. V nasprotju z utopijami, fantazijskimi prostori, heterotopije postanejo resnični prostori, dominantnim prostorom zrcalna območja, ki povezujejo realno in imaginarno. Foucault jih imenuje kontra-prostori, saj so kot učinkovito uprizorjena utopija, kjer je fizični prostor simultano reprezentiran in izzivan (Foucault v Beck in Strüver 2000).

Takšni prostori upora torej izzivajo dominantne naracije, ki narekujejo, kaj je primerno in kaj neprimerno. Poststrukturalistični prostor je torej prostor performansa tako oblasti same kot upiranja oblasti. Z razvojem alternativnih geografij in prebujanjem študij spolnosti v raziskovanju prostora so se začele kazati tudi prostorske neenakosti, povezane z nešteto neheteroseksualnimi kategorijami (Knox in Pinch 2000). Družbene identitete so utemeljene v organizaciji prostorov, pravzaprav sta prostor in identiteta utemeljena v medsebojnem odnosu, in tako kot se upor identitete odraža v izoblikovanju

alternativnih identitet, tako se upor v prostoru izrazi z oblikovanjem alternativnih prostorov, v katerih lahko alternativne identitete domujejo.

4 HOMOSEKSUALNOST IN PROSTOR: VZAJEMEN VPLIV

Prostor je temeljna razsežnost gejevskih gibanj, in predvsem homoseksualni moški so se vedno nagibali k oblikovanju svojega lastnega prostora. Prav tako so geji silno urbani. Zelo malo jih po izbiri živi izven urbanih naselij, saj večinoma čutijo, da jim mesta nudijo veliko večjo svobodo v izbiri življenjskega sloga. Kos piše, da je »ena najbolj »problematičnih« značilnosti malomestnega življenja... torej »nevarna« bližina raznolikosti. Kljub zametkom prostorske segregacije in coniranja se prepletanju različnih življenjskih slogov ni mogoče izogniti. Koncentrirana raznolikost je v majhnem mestu problematična in povzroča konflikte ter formalne in neformalne izravnalne prijeme« (Kos 2007, 151–152). »Neutemeljen in neracionalen občutek ogroženosti zaradi drugačnosti si lahko pojasnimo tudi kot učinek urbanega primanjkljaja, predmoderni prastrah, ki v majhnem mestu hitro priplava na površje oziroma sploh nikoli ne ponikne« (Kos 2007, 153). Urbanost gejevskih skupnosti torej ni naključna. Mesto je bilo, pred tehnološkimi in komunikacijskimi inovacijami, predvsem pa pred liberalizacijo zakonov o spolnosti, ko je bilo samo *coming out* dovolj deviantno, edini prostor za to, da je posameznik z alternativno spolno usmerjenostjo lahko razvil pristna razmerja z drugimi enako mislečimi. V zapuščenih in zanemarjenih, vendar lahko dosegljivih soseskah velikih mest z nizkimi najemninami in ogromnim potencialom, so si lahko ustvarili relativno varen prostor za neheteroseksualne prakse.

4.1 Oblikovanje gejevske prostorske skupnosti

Iz razmerja med gejevskimi gibanji in mestom izhajata dve večji posledici:

1. Oblikovanje območja, ki ga zaseda gejevska skupnost, ni posledica sil, ki običajno vladajo družbenemu vzorčenju prostora. Čeprav jo še vedno ovirajo ekonomski dejavniki, se gejevska prostorska skupnost razvije v kontekstu razmerja med gejevskim gibanjem in dominantnih sil, razmerja, ki skozi čas preoblikuje celoten urbani sistem.

2. Geji potrebujejo prostorsko definirano skupnost za dalj časa, da se dominantna kultura in oblast preoblikujeta v procesu eksperimentalne družbene interakcije in aktivne politične mobilizacije. S pomočjo alternativnega življenjskega sloga, ki prežema urbani sistem, vznikne *mesto znotraj mesta* (in ne zunaj obstoječega mesta, ter prav tako ne nujno proti ostalim skupnostim) v procesu, ki preoblikuje že uveljavljene kulturne vrednote in že obstoječe prostorske oblike (Castells 1983, 139).

V antični Grčiji je spolni odnos med dvema moškima veljal za priznano razmerje, čeprav je bilo le-to omejeno z starostjo obeh moških, družbenega statusa, zakonskega stanu in očetovstva. V Atenah, Šparti in drugih grških mestnih državah, pa tudi v ostalih urbanih centrih helenističnega in rimskega imperija so bile istospolne aktivnosti vpletene v javno in zasebno življenje (Dover, 1995), vendar pa je z vzponom krščanstva homoseksualno obnašanje postalo vedno bolj obsojano in v stoletjih po srednjem veku bilo tudi zakonsko prepovedano. Homoerotična narava urbane renesančne kulture je že dolgo znana, ilegalnost homoseksualnih praks posameznikov od tega ni uspela odvrniti. Pravzaprav je celotna takratna kultura spodbujala homoseksualnost: od *delovnih razmerjih*, kjer so moški rokodelci učili večinoma moške vajence; *bivalnih razmerij*, kjer so vajenci ali služabniki živeli zunaj doma s svojimi gospodarji ali mojstri; do *demografskih premikov* s potujočimi umetniki ter študenti (Aldrich 2004, 1723). Z represivnejšimi prijemi sekularnih vladarjev ter seveda tudi katoliških in protestantskih klerikov v zgodnji moderni Evropi pa je homoseksualno vedenje postalo v šestnajstem stoletju vedno bolj kaznivo. Zakonska kaznivost homoseksualnosti se je v nekaterih (neevropskih) državah obdržala še do danes, čeprav je res, da je oblast pod Napoleonom dekriminlizirala homoseksualnost v državah, ki so takrat uporabljale francosko zakonodajo (kot na primer Italija in Nizozemska) (Aldrich 2004, 1725). Pod temnim oblakom kriminaliziranosti pa je homoseksualnost ostala del javnega, čeprav seveda manj očitno. Sibalís trdi, da če je sedemnajsto stoletje imelo svoj gejevski prostor, je bil le-ta lociran v šolah za dečke, ki jih je organizirala in vodila duhovščina, v dvorcih aristokratov, ter na kraljevih dvorih. Že sto let kasneje, v osemnajstem stoletju, pa obstaja mnogo več dokazov o bolj razširjeni ter bolj družbeno diverzificirani »sodomitski subkulturi« v evropskih mestih med moškimi, katerih spolna hrepenenja so definirala nekakšno kolektivno identiteto in celo jasen življenjski slog. Homoseksualen svet je začel tvoriti ločene skupnosti z lastnimi pravili, jezikom, kodami in klikami

(Sibalis v Higgs 1999, 13). To so bile »zaprte družbe, tajne zaradi nujnosti skrivanja pred sovražno naperjeno večino in postavljene na mejo tradicionalnih družb... vendar sprejemajoče vse, mlade in stare, duhovnike ali posvetne ljudi, vladarje, finančnike, delavce, klateže, željne ene same aktivnosti, goreče in obsedajoče: cruising⁵« (Lever v Higgs 1999, 13).

Velika mesta so vedno ponujala večjo in boljšo izbiro spolnih partnerjev kot manjša mesta in vasi. Gneča je zagotavljala čudovito anonimnost in, tam kjer so bile homoseksualne prakse še predvsem deviantne, določeno mero varnosti. Mesta so priskrbela moškim in ženskam neheteroseksualnih spolnih usmerjenosti prostore za srečanja: pube, bare, klube, kavarne, kopališča, javna stranišča, parke in stranske ulice (Aldrich 2004, 1721).

Nenehna nevarnost zakonskega preganjanja in policijskega nadlegovanja je pomenila, da so se homoseksualci morali zbirati v na pol tajnih prostorih. Za širšo javnost zaprti bari in klubi se imeli tri glavne namene: najprej so olajševali okoliščine za spoznavanje novih spolnih partnerjev, saj so ulice in parki velikokrat predstavljali preveliko grožnjo; nato so omogočali izmenjavo novic in čenč; in preskrbeli predstavitveni prostor za tiste, ki so prvič vstopali v krasni novi svet homoseksualcev (Kaiser 1998, 68). Jasno je bilo, da so se takšni kraji kopičili na območjih, ki so na sploh izražali višjo stopnjo tolerance ter permisivnosti do deviantnih oblik obnašanja (Knox in Pinch 2000, 317), centri anarhizma, bohemske in prepovedane spolnosti – prostitucije, lezbičnosti in moške homoseksualnosti. Betsky je v svoji študiji queer prostorov zaključil, da so bili gejevski bari devetnajstega stoletja po vsem svetu močno odvisni od temačnosti ulic in lege na mejah mestnih centrov. Za moške srednjega razreda je ta lega pomenila lokacijo, kjer se je njihov sicer heteronormativen red zlomil (Betsky 1997, 157).

⁵ V slovenščino pojem »cruising« ni preveden, dobesedno ga lahko prevedemo le kot križarjenje, vendar beseda še vedno ostane brez potrebne spolne konotacije. Sicer lahko pojem opišemo kot akt pohajkovanja po določenem prostoru z namenom iskanja spolnega partnerja, ki je večinoma anonimno, priložnostno in enkratno. Z novo tehnologijo lahko cruising imenujemo tudi uporabo interneta ali telefona za iskanje priložnostnega seksa.

Javno stranišče kot prostor za srečevanja spolne narave⁶ je predstavljalo revolucijo v cruisingu v središčih velikih mest. Mestne vlade so jih začele postavljati v želji vzpostaviti boljše higienske pogoje. Čeprav je na primer Francija že v šestnajstem stoletju uvedla obvezna stranišča v domovih svojih državljanov, pa je bila praksa opravljanja velike in male potrebe na javnih prostorih še vedno pogosta praksa. Z izgradnjo javnih stranišč v večini večjih mest na Zahodu so oblasti poskrbele za zaseben, intimen prostor sredi javnega, kamor so se cruiserji lahko vsaj v določeni meri zatekli pred sokoljim očesom javnosti. Javno stranišče je bila odlična vmesna točka med nezavarovanimi, odkritimi in anonimnimi parki ter avenijami, in med gejevskimi bari, ki so zagotavljali večjo stopnjo varnosti, a tudi manjšo raven anonimnosti. Stranišča so bila na začetku v veliko mestih zgrajena iz lesa in locirana pod mostovi ali na katerih drugih, bolj skritih krajih, vendar so jih kmalu v želji po večji vidljivosti in pogostejši uporabi mestne oblasti prestavile na visoko pretočna mesta, kot so večji trgi, prometne ulice in postajališča, ter jih prav tako naredila robustnejše in obstojnejše (Hekma v Higgs 1999, 78-79). Javno stranišče je tako precej hitro postalo zbirališče za moške, ki niso hoteli biti prepoznavni v barih in tavenah, niso imeli dovolj premoženja za kopališča, in niso hoteli tvegati odprtosti in ranljivosti cruisinga po parkih in avenijah. Čeprav so oblasti z novimi modeli stranišč želeli zatreti (večinoma) homoseksualne aktivnosti, pa se jih je veliko število obdržalo vse do osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko so po neupsešnih poizkusih odstranjevanja vrat na straniščih in nižanja zidov v mestih oblasti začele opuščati uporabo javnih stranišč oziroma so začele graditi stranišča, prilagojena le eni osebi naenkrat (Hekma v Higgs 1999, 80).

Bari, kavarne, klubi, savne, telovadnice in parki ter ulice kot prostori za cruising še vedno predstavljajo velik del na zemljevidu homoseksualne identitete, vendar pa se je le-ta sredi dvajsetega stoletja začela manifestirati v večjem urbanem prostoru, ki je zajemal vse prejšnje družabne prostore in tvoril svojo entiteto. Predvsem od sedemdesetih let dvajsetega stoletja dalje lahko trdimo, da so homoseksualci, z vedno bolj jasno izoblikovano skupno identiteto, naredili kvantni skok od zbiranja v temačnih in tajnih ter od ostale družbe nevidnih prostorih do pravih gejevskih prostorskih

⁶ Pojem *cotting*, ki tudi ni preveden v slovenščino, pomeni anonimen seks v javnih straniščih, ki so v devetnajstem stoletju bila podobna majhnim kolibam. Čeprav se pojem predvsem uporablja za gejevski seks, se nanaša lahko na kakršnokoli spolno prakso na javnem stranišču.

skupnosti (Higgs 1999, 8). V mestih po severni Ameriki in zahodni Evropi so se začele z nakopičenjem gejem prijaznih podjetij in ustanov ter gejevske populacije znotraj mesta oblikovati gejevske vasi. Razvijati so se začele predvsem v velikih prestolnicah z zelo heterogeno populacijo in večjih pristaniščih, v glavnem v prostorih, ki so dovoljevali velik pretok dobrin in prebivalstva ter spodbujali individualnost in anonimnost. Danes predstavljajo pomembno dinamiko v urbani pokrajini, saj so s svojo prostorsko mobilizacijo pomembno vplivale na družbeni tloris mesta.

4.2 Vpliv na urbano okolje

S konstrukcijo sebi lastnih urbanih enklav so geji postali pomemben dejavnik v urbani mestni renesansi. Atraktivne, osrednje ležeče, a zapuščene mestne četrti, zrele za gentrifikacijo, so privabljale geje, ki ne le da so se samo odzivali na ekonomske spodbude (nizke najemnine zaradi neprivačnosti sosesk za druge družbene skupine, a neposredna bližina centra in urbanega dogajanja), ampak so tudi iskali naseljiva območja, ki bi jih lahko nadzorovali in se v njih počutili varne v lastni neodvisni skupnosti, različna od zunanje, sovražne in velikokrat nevarne družbe (Sibalis 2004, 1740).

Gentrifikacija se nanaša na proces prenavljanja starih delavskih, etničnih, industrijskih, ali na splošno zapuščenih sosesk v stanovanja za populacijo srednjega sloja ali v nova modna območja. Fenomen gentrifikacije se konča z naglo dvignjenimi cenami zemljišč in najemnin, ki preženejo ostale tam živeče prebivalce in podjetja in privabljajo prebivalce z večjo kupno močjo.

Teorij gentrifikacije je več. Ena je teorija *vrzeli v najemninah* (*rent-gap theory*), ki predpostavlja, da gentrifikacijo pospešijo prostorski načrtovalci, ki zaslutijo profit v kupovanju poceni hiš in stanovanj in inflaciji njihovih vrednosti s hitrimi prenovami in prepričevanjem kupcev z višjimi prihodki. Druge razlage se osredotočajo na *povpraševanje potrošnikov*, ki trdijo, da se vedno večji storitveni razred seli na bolj urbana območja, da bi privarčevali na času vožnje v službo in hkrati bili tudi bližje

urbanemu dogajanju. Prav tako pa na prostorske spremembe vplivajo tudi *demografski premiki*, kot na primer odlašanje poroke in otrok, povečano število samskih ljudi ter pa seveda želja gejev za izklesanje prostora brez opresije (Arthur 2006, 1).

Gentrifikacija s sabo prinese nešteto pozitivnih učinkov, od kulturnega oživaljanja osrednjih mestnih sosesk, zaščite in ohranitve zgodovinsko pomembnih stavb, do povečanja kvalitete življenja prebivalcev. Prav tako povečuje varnost gentrificiranega območja in njegovo zaželjenost kot turistično destinacijo, ter pogosto pomaga jamčiti za varen prostor za spolne manjšine in goji občutek skupinskosti. Seveda so tu tudi negativni učinki, predvsem učinek na ljudi, ki so v soseskah živeli pred začetkom procesa gentrifikacije, saj se jih je velika večina morala izseliti po skoku cen zemljišč in stanovanj. Prav tako podjetja, ki zaposlujejo lokalne prebivalce, pogosto izkoristijo priložnost visokih cen in svoje objekte prodajo ter se preselijo v predmestja ali druga območja in s tem tukajšnje prebivalce oropajo služb. Nove službe, proizvedene z gentrifikacijo so pogosto dosegljive le posameznikom z visoko izobrazbo (Smith 2002, 428–430).

Medtem ko je odstotek LGBT ljudi na splošno zelo visok v procesih urbane gentrifikacije, pa so homoseksualni moški še posebej v ospredju gentrificiranja sosesk. To je zato, ker imajo geji ponavadi višji odstotek razpoložljivega dohodka in pogosto želijo živeti v mestnih središčih, ki so strpna in kulturno živahna. Ko je gejevska skupnost enkrat priznana v specifični soseski, pa obstaja nevarnost drugega vala gentrifikacije, ki spreminja gejevsko sosesko v centre visoke potrošnje. Ko se to zgodi, se seveda homoseksualni moški s srednjimi in nižjimi dohodki (kot tudi lezbijke, ki imajo tako ali tako v povprečju nižje plače, kot ženske na splošno) morajo izseliti iz soseske (Arthur 2006, 2).

4.3 Getoizacija

Termin *geto* so v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja urbani geografi in sociologi v svojih raziskavah začeli povezovati tudi z urbano homoseksualnostjo. Raziskovalci so identificirali gejevske gete tam, kjer so sosesko karakterizirale »številne gejem prijazne institucije kot so bari, knjigarne, restavracije in trgovine z oblačili, predvsem pa velika in lokalno dominirajoča homoseksualna subkultura, ki se je družbeno izolirala od ostale skupnosti, ter rezidenčna populacija, prav tako temeljno homoseksualna« (Levine v Sibalis 2004, 1739).

Gejevske prostorske skupnosti se kaj hitro lahko spremenijo v majhne, umetne svetove, kjer je praktično vse homoseksualno – ne le bari, restavracije, kinematografi ali trgovine, temveč tudi hiše, stanovanja, ceste... Svet, kjer lahko posameznik živi vse svoje življenje brez da bi poznal kaj drugega kot homoseksualnost. Tako lahko geti spodbujajo separatistično homoseksualno identiteto (Sibalis 2004, 1749). Največji dejavnik, ki spodbuja getoizacijo, je seveda vseobsegajoča koncentracija gejev in gejem prijaznih institucij v eni sami mestni četrti. Tako kot lahko geografska koncentracija gejev nudi temelj za politično mobilizacijo proti represiji in diskriminaciji, se lahko s takšno separatistično strategijo, namesto da bi s prostorsko vidnostjo pokazali normalnost in izenačenost homoseksualnosti s heteroseksualnostjo, gejevske enklave pomagajo ohranjati videnej neheteroseksualnih življenjskih stilov kot odrinjenih, še vedno različnih, deviantnih in grešnih (Knox in Pinch 200, 320). Castells je ugotavljal, da v kolikor so lahko gejevske prostorske skupnosti prostori osvobajanja, toliko so lahko doživljeni kot zapori (Castells 1977).

O getu torej težko govorimo, če prostorska skupnost, ki jo raziskujemo, nima specifične gejevske rezidenčne populacije. Večina gejevskih prostorskih skupnosti na Zahodu se tako ne more klasificirati kot geto, saj je rezidenčna populacija veliko premajhna. Valentine trdi, da je označevanje gejevskih prostorskih skupnosti kot gejevska geta na splošno pretirano, saj dela, ki se ukvarjajo z raziskovanjem tega fenomena, ignorirajo dejstvo, da gejevske prostorske skupnosti kljub vsemu niso ekskluzivno homoseksualna, in da veliko gejev in lezbijk živi izven teh območij, oziroma so se odselili po

»uspešnem« procesu gentrifikacije, ki je s sabo prinesel napihnjene cene stanovanj, zato je velika večina gejevskih prostorskih skupnosti bolj storitvene kot rezidenčne narave (Valentine 2001). Segregacija v gejevske gete je morda označevala prehodno fazo v homoseksualni urbani zgodovini, danes pa se prostori upora vedno bolj mešajo z dominantnimi prostori – Castro je končno le še ena izmed mnogih družbenih in etničnih četrti v San Franciscu; gejem prijazne trgovine vihtijo svoje mavrične zastave poleg navadnih barov, turških restavracij in slaščičarn v Amsterdamu; Pariz in Berlin imata homoseksualna župana (Aldrich 2004, 1732).

5 GEJEVSKA PROSTORSKA SKUPNOST V BARCELONI

Še približno dvajset let nazaj je moralna zapuščina Francove diktature homoseksualno obnašanje v Barceloni omejevala na prgišče podtalnih barov, gejevska populacija pa je živela v konstantnem strahu pred zlorabljanjem in nasiljem na barcelonskih ulicah. Špansko gibanje za gejevske in lezbične pravice se je rodilo leta 1975, s smrtjo diktatorja in začetkom procesa tranzicije v demokracijo, čeprav je zelo skrčeno jedro katalonskih aktivistov za gejevske in lezbične pravice že leta 1971 formiralo podzemno gejevsko organizacijo Špansko gibanje za homoseksualno osvoboditev (Movimiento Español de Liberación Homosexual – MELH). Gibanje, ki je bilo takrat v Španiji še največji približek homofilni organizaciji, je razpravljalo o homoseksualnosti iz različnih perspektiv in analiziralo zatiranje homoseksualcev s strani cerkve, družine in izobraževalnih ustanov (Calvo 2001, 9). Čeprav je bilo homoseksualno delovanje v Španiji dekriminalizirano že leta 1822, pa ga je režim Francisca Franca ponovno kriminaliziral, in tako je ostalo še leto po generalovi smrti, do leta 1976, ko je zakonodaja homoseksualnost znova dekriminalizirala skupaj s prvim pohodom ponosa (pohod zato, ker ga v takrat danih okoliščinah težko imenujemo parada) v Barceloni istega leta, celo tri leta pred prvo uradno parado ponosa v Madridu, kjer so aktivisti opozarjali na drugorazredno obravnavanje neheteroseksualno usmerjenih ljudi. Proces demokratične tranzicije je hitro omogočil večjo skrb za družbene svoboščine in politične pravice ter vzpodbudil pojav novih družbenih gibanj v Španiji. Čeprav tranzicijski proces v poznih sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih še ni zaustavil pravne preganjanosti homoseksualnosti, pa je demokratična evforija vseeno omogočila pojav avtonomnih gejevskih in lezbičnih gibanj.

Španija je junija 2005 kot tretja država na svetu, za Nizozemsko in Belgijo, legalizirala poroke med istima spoloma, temu pa je sledila še legalizacija posvojitve otrok v istospolnih partnerstvih. Po številu in skoncentriranosti gejevskih prostorov jo Víctor Fernández Salinas, eden izmed prvih in maloštevilnih raziskovalcev gejevskega prostora v Španiji, uvršča na četrto mesto v svetovnem merilu (za ZDA, Nemčijo in Francijo). Trdimo lahko, da ima veliko španskih mest majhne osnovne gejevske skupnosti, vendar

nič več kot nekaj barov in klubov, ki strežejo neheteroseksualno usmerjeni javnosti. Število mest s kompleksno gejevsko sceno pa je drastično nižje. Barcelona je eno izmed štirih mest (poleg Madrida, Valencie in Seville), ki se lahko ponaša s kompleksnejšimi gejevskimi prostori. Skoraj tretjina vseh gejevskih prostorov (sem prišteva gejem prijazne ustanove kot so bari, restavracije, klubi, savne, kopališča, trgovine, pa tudi prostore za cruising) je zgoščenih v Madridu in Barceloni, od tega jih je skoraj polovica v Barceloni (Salinas 2007, 4–5). Prebivalci Barcelone, s katerimi sem se pogovarjala o odprtosti mesta do drugih seksualnosti, pravijo, da je po njihovih izkušnjah eno izmed najbolj gejem prijaznih evropskih mest ter ne opažajo nikakršne homofobije. Vsi menijo, da obstaja določena simbioza med LGBT skupnostjo in širšo družbo. Ta simbioza se sicer spreminja od četrti do četrti; v mestnem središču in glavnih turističnih območjih je nivo diskriminacije izredno nizek oziroma praktično neobstoječ, medtem ko v delih mesta, bolj oddaljenih od središča, predvsem pa v mestnih četrtih, ki so demografsko in ekonomsko marginalizirane (večje število priseljencev ter revnejše prebivalstvo), nivo diskriminacije malce poviša. »Splošno gledano menim, da je diskriminacija v Barceloni bolj vidna v konkretnih situacijah, ne pa kot nek splošen odnos do LGBT skupnosti« (Xavi).

Prav tako intervjuvanci niso navajeni obiskovati le ekskluzivno gejem prijazne prostore, saj menijo, da so večinoma povsod po mestu spoštovani kot spolna manjšina. Vprašanje varnosti LGBT manjšine je za njih precej nepomembno, večji poudarek dajejo občutku samozavesti, ki ga daje splošni občutek tolerantnosti in sprejemanja v mestu, k čemur je sicer na začetku pripomoglo večje število gejem prijaznih prostorov v središču Barcelone, danes pa so le-ti manj pomembni pri vzdrževanju posameznikove identitete, kar dokazuje dejstvo, da se LGBT posamezniki odločajo za obisk javnih prostorov na podlagi drugih kriterijev in le na podlagi dejstva, ali je nek prostor gejem prijazen ali ne.

Ne bi rekel, da se v določenih delih mesta počutim bolj varnega, kvečjemu bolj samozavestnega. Razen v nekaj barov in v kluba Air in Arena, ki sta izrazito gejem prijazna, nisem navajen hoditi v prav specifične gejem prijazne lokale. Obiskujem bare, ki so mi všeč, kjer se počutim dobro, ne gledam na to, ali so gejem prijazni ali ne. Saj moja spolna identiteta na vse, na kar se je treba nanašati (Baptiste).

Eden izmed intervjuvancev pa je izpostavil pogosto spregledano dejstvo, da varnost LGBT skupnosti sicer res temelji na odprtosti lokalnega prebivalstva in na želji institucij, da Barcelono prodajajo kot tolerantno in sprejemajoče mesto, vendar pa, tako kot vsepovsod, obstaja ogromno primerov diskriminacije LGBT skupnosti, ki jih je navzven težko dokazati kot primere dejanske diskriminacije proti skupnosti

Na primer, razen prostitucije ni veliko poklicev in služb, ki bi ženskim transseksualkam omogočale normalno življenje. Ogromno je primerov, ko mora posameznik svojo spolno usmerjenost skrivati, da bi se izognil problemov na delovnem mestu, v svoji soseski, družini ali šoli svojih otrok, na primer. Sicer obstajajo protidiskriminatorne pisarne, kjer se lahko pritožijo, ampak načeloma brez resnih posledic za kršitelje. Vsako leto se zgodi kakšen resen napad na LGBT populacijo, in CGB, kjer delam, ima uspešno protiagresijsko delavnico, ki pomaga ljudem pri zavarovanju pred možnimi napadi. V cruising območjih je ogromno agresije, ki pa ostaja neprijavljena (Xavi).

Slika 5.1: Zgoščenost gejevskih prostorov v Španiji leta 2005

Vir: Salinas (2007, 4)

Večina večjih svetovnih mest se torej lahko pohvali z vidnimi gejevskimi prostorskimi skupnostmi, in Barcelona ni nobena izjema. Mestna četrt Eixample že od konca osemdesetih let gosti rastočo gejevsko prostorsko skupnost. Čeprav Eixample nima dolgoletne zgodovine v urbani pokrajini Barcelone, se je od druge polovice devetnajstega stoletja, ko se je podrla zadušujoče mestno obzidje, ki je obkrožalo

srednjeveško mestno jedro, in Ildefons Cerdàjevega revolucionarnega načrta za razširitev mestnega jedra proti manjšim mestom v notranjosti, ki so obkrožala Barcelono, razvila v eno izmed najbolj prepoznavnih mestnih četrti v Barceloni. S Cerdàjevim planiranjem je za starim mestom, Ciutat Vella, Eixample postala druga mestna četrt Barcelone. Razširitev⁷ starega mestnega jedra je postalo novo središče mesta, ki je izkoriščalo svoj šarm za privabljanje podjetniških dejavnosti. Eixample so kot sodobno in podjetniško soosesko izvolila podjetja s storitvenimi dejavnostmi s postavljanjem sedežev po vsej četrti, ter jo iz prostora s poprej predvsem rezidencionalno uporabno vrednostjo transformirala v prostor storitvenega sektorja (Ruiz 1993). Čeprav sta Eixample in Ciutat Vella neposredni sosedi, pa si ne bi mogli biti bolj različni. Medtem ko je staro mestno jedro šlo skozi proces degradacije v preteklih letih, ki ga je simbolno zmanjšal na slum z mnogimi urbani in družbenimi problemi, pa je Eixample sledila nasprotnemu trendu: skozi leta se je razvila ne le v pisarniško središče, temveč tudi v center za visoko stroškovne rezidenčne lokacije s pomočjo procesa gentrifikacije in višanja cen, ki so določene družbene skupine zadrževali zunaj sooseske.

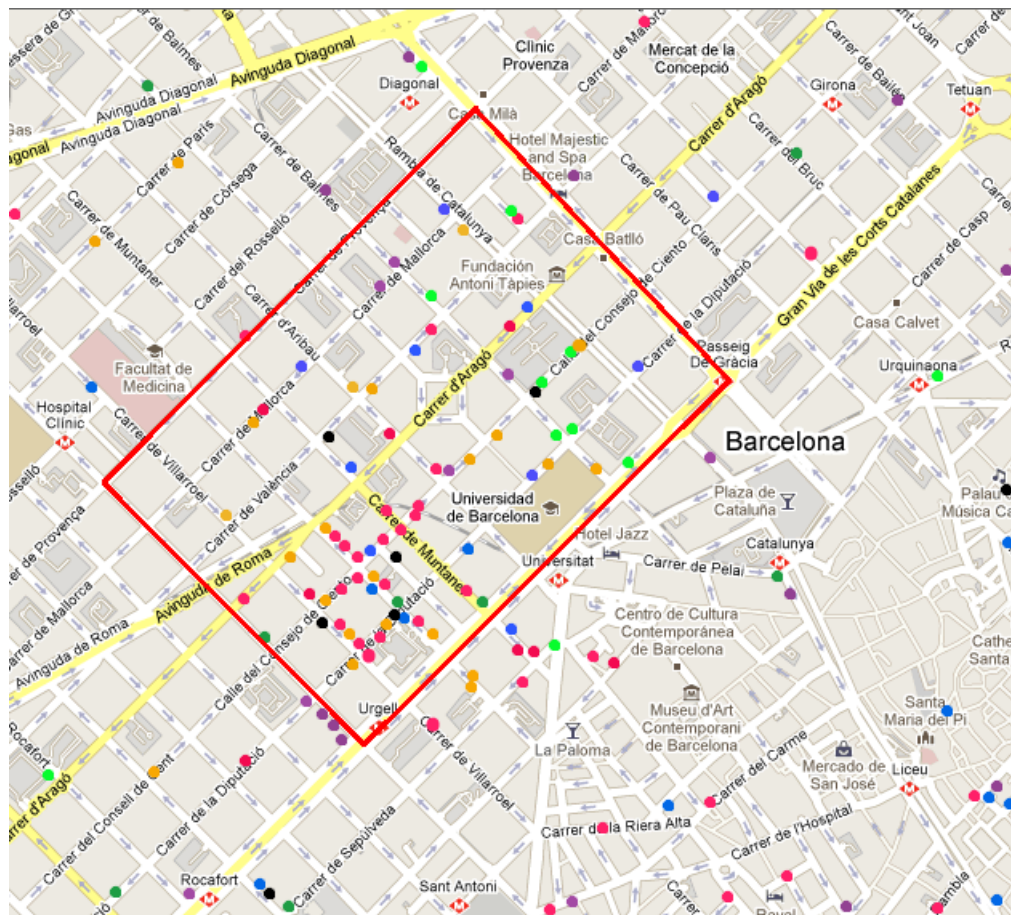
Nič presenetljivega torej, da se je tu konec osemdesetih, še najbolj pa v zadnjih dveh desetletjih, izoblikovala ena izmed najbolj živahnih in gosto naseljenih gejevskih prostorskih soesek. Gaixample, kot jo pogosto imenujejo, se nahaja v L'Antiga Esquerra de l'Eixample, torej v starem delu leve strani mestne četrti, znani po dinamičnih poslovnih in prostočasnih dejavnostih. V grobem jo zamejujejo ulice Gran Via de les Corts Catalanes, Passeig de Gràcia, Carrer de Provença in Carrer del Comte d'Urgell. Turistični vodič po Barceloni Barcelona: The Official LGBT Tourist Guide navaja več kot sto gejem prijaznih trgovin, nočnih klubov, kavarn in drugih lokalov, ki so locirani v Gaixample oziroma v njeni neposredni bližini (Gaybarcelona, 2010). Takšna koncentracija gejevskih prostorov je Barcelono in Gaixample izpostavila kot eno izmed najvidnejših evropskih mest na mavričnem zemljevidu. Sicer tik za koncem Francove diktature javno LGBT okolje ni obstajalo. Bilo je nekaj maloštevilnih in razpršenih prostorov, ki so bili v podzemlju znani kot gejem prijazni, vendar javnosti neznani. Večina takšnih prostorov se je nahajala v Ravalu, predvsem v Kitajski četrti, Casc Antic (staro mestno jedro), in okoli glavne Ramble. Odpiranje večjega števila LGBT prijaznih prostorov se je začelo dogajati v Gracii in Ravalu, pa tudi v Casc Antic, kjer so stroški

⁷ Eixample pomeni v katalonščini dobesedno razširitev.

najemnin bili najnižji. Od začetka devetdesetih pa se je prav zaradi cenejših najemnin in poceni nepremičnin odpiranje gejem prijaznih prostorov preselilo v Eixample. Tekom let so lokalni podjetniki odpirali vedno več trgovin, barov in nočnih klubov drug poleg drugega ter tako razvili to, kar danes poznamo kot Gaixample. Poudariti je treba, da je Gaixample le majhen del Eixample in se načeloma osredotoča samo na moško gejevsko populacijo. Večina lezbičnih prostorov je zunaj Eixample, največ v Gracii. Prav tako je zunaj Gaixample bolj raznolika ponudba za alternativne skupine (S&M, leather...): »Želim si, da bi bolj kot Gaixample uporabljali termin Gaycelona, ker s tem nekako bolj indiciramo, da lahko najdemo gejem prijazne prostore po vsem mestu« (Xavi).

Čeprav je število prostorov, ki se ne osredotočajo le na moške homoseksualce, zelo nizko, ta razpršenost prostorov daje vtis, da je LGBT populacija prisotna, vidna in sprejeta povsod po mestu.

Slika 5.2: približen teritorij Gaixample in koncentracija gejem prijaznih lokalov.

Salinas navaja več kot 320 gejem prijaznih prostorov v Barceloni (Salinas 2007, 146). V lastnem raziskovanju sem se osredotočila na strogi center mesta in ugotovila, da je več kot večina gejem prijaznih lokalov locirana prav v centru Barcelone, več kot tretjina le-teh pa domuje v Eixample, najbolj pa so skoncentrirani v rdeče označenem pravokotniku, ki grobo predstavlja Gaixample. Gejevsko prostorsko soosesko v Barceloni je sicer težko specifično geografsko označiti, saj nima zelo vidnih prostorskih mej, ki bi razdelile heteronormativen prostor od neheteronormativnega. Največ gejem prijaznih prostorov je seveda barov, označenih z rožnato, le-teh je okrog sedemdeset. Svetlo zeleno so označene diskoteke, ki jih je okrog dvajset, medtem ko je gejem naklonjenih restavracij malo, le okrog deset (te so označene z oranžno). Število nakupovalnih prostorov, namenjenim predvsem gejevski klienteli, se je v zadnjih letih močno povečalo, vendar za razliko od ostalih večjih mestnih gejevskih enklav niso vidno skoncentrirani v gejevski sooseski. Pravzaprav sta dve prvi gejevski knjigarni v Barceloni, *Cómplices* in *Antonius*, locirani v gotski četrti, in se tudi aktivno borita proti komercialni getoizaciji sooseske Gaixample, zato podpirata odpiranje gejem prijaznih lokalov in trgovin drugod po mestu, in prav to se tudi dogaja. Večina trgovin je sicer erotičnih ali trgovin z oblačili, na zemljevidu pa so obarvane z modro. V zadnjih desetih letih se je z skokovito komercializacijo gejevskega turizma povečalo tudi število gejem namenjenih hotelov in drugih prenočišč. Velika večina jih je locirana v Gaixample, označeni pa so z vijolično barvo. Nekaj je tudi *savn* (označene s temno zeleno barvo), prav tako so tudi te locirane v Eixample, ena izmed najstarejših v Barceloni pa obiskovalce z velikim mavričnim trakom nad vhodom nase opozarja na trgu Catalunya, prav pri vhodu v Eixample. S črno barvo so označene gejem prijazne organizacije (gibanja za pravice gejev in lezbijk, časopisi in druge organizacije). Cruising je mogoč po vsej Barceloni, saj je mesto do tega visoko tolerantno, vendar obstaja nekaj območij, kjer cruising poteka bistveno bolj vidno kot drugje: veliko nočnih klubov ima lastne prostore za cruising, včasih imenovane tudi »dark rooms« ali »black rooms«, kamor imajo zaenkrat večinoma vstop le moški, že samo ime pa nakazuje popolno temo in anonimnost med partnerji. Prav tako veliko ljudi za cruising prostore izkorišča javna stranišča v nakupovalnih centrih, čeprav se le-to ne prakticira več tako pogosto zaradi višje ravni varovanja. Najbolj znani mesti za cruising pa sta tako imenovana plaža Chernobyl (Platja de Chernobyl), predel plaže pod mostom v Badaloni, izven centra Barcelone, in pa vznožje parka Montjuïc, največjega v Barceloni.

Vsi intervjuvanci se strinjajo, da je LGBT skupnosti prijaznih prostorov v Barceloni dovolj, vendar opažajo, da je med njimi premalo diferenciacije ter da se veliko število teh prostorov osredotoča le na specifično gejevsko publiko. Moti jih ekskluzivna narava določenih prostorov, ter menijo, da bi med LGBT skupnostjo morali spodbujati bolj razširjeno uporabo prostorov, ki niso ekskluzivno gejem prijazni. V Gaixample je zelo veliko gejem prijaznih prostorov, ki pa so bolj kot promociji LGBT skupnosti in njenega sprejetja v širšo družbeno skupnost namenjeni hitri potrošnji, saj stremijo k čim dražjemu, lepšemu in modnemu. Načeloma se večina takšnih prostorov osredotoča na zelo ozke skupine, predvsem na mlade bele moške z visokimi prihodki, ki najbolj podpirajo roza ekonomijo, ki je odlična tržna niša, medtem ko kulturna ponudba strada, saj je precejšnje število barcelonskih LGBT združenj v zadnjih letih povečalo število družabnih aktivnosti za LGBT skupnosti (turistični aranžmaji, glasbeni festivali, klubski večeri za homoseksualce), zmanjšalo pa je kulturno ponudbo.

Pogovori z intervjuvanci in nasičenost gejem prijaznih prostorov v Eixample dokazuje, da prostorska skoncentriranost gejevske skupnosti v Barceloni obstaja. Poznamo tudi njeno približno geografsko zamejenost, čeprav so meje zelo zabrisane in je koncentracija LGBT skupnosti ter gejem prijaznih prostorov relativno visoka tudi v nekaterih drugih delih mestnega centra. Na vprašanje, ali se gejevska prostorska soseska zdi smiselna in koristna v Barceloni, pa so intervjuvanci odgovorili, da je obstoj Gaixample »zelo pozitivna stvar, dokler prebivalci znajo ustvarjati pogoje, ki označujejo njihovo četrt kot odprt in toleranten prostor do ostalih območij v mestu« (Baptiste). Vsi so mnenja, da je najbolj pomembno to, da se LGBT skupnost počuti varno in srečno v mestu, kjer živi. Prostorske skupnosti, klubi, trgovine, bari in ostali prostori, ki se identificirajo kot gejem prijazni, so izjemno relevantni, vendar pa se ne strinjajo z ustvarjanjem ekskluzivno gejevskega območja, »kjer je vse narejeno po zunanje določeni meri gejev. Kot Smaragdno mesto, samo da je namesto zelene barve vse mavrično« (Esteve). Gejevsko prostorsko skupnost v mestu vidijo kot ogrodje za sprejemanje homoseksualcev kot ljudi, ki niso nevarni ali nemoralni, ne pa kot zaprt in izoliran geto:

Nekatere LGBT skupnosti trdijo, da živijo v getih zaradi tega, ker so ostali deli mesta neprijaznih do njih, vendar se mi zdi popolnoma hinavsko in nesmiselno kritizirati nekaj, kar sam počneš, torej izključevanje ljudi na podlagi tega, ker niso enaki tebi (Baptiste).

Intervjuvanci so mnenja, da je Gaixample bolj kot prostor za aktivizem zdaj potrebna kot prostor za prostočasne dejavnosti. Kolektivno delovanje proti heteronormativnosti je danes še vedno izredno težka naloga, morda pa tudi zato, ker Barcelona kot celotno mesto nima bistvenih problemov s sprejemanjem gejevske skupnosti medse, LGBT skupnost ne vidi smotra v večjih akcijah.

5.1 Prostorska vidnost

V analizi gejevske prostorske skupnosti v Barceloni bom izpostavila tri dejavnike, ki so potrebni za nastanek, razvoj in okrepitev specifične gejevske soseske:

1. *Skupinske aktivnosti*: dogodki, povezani z gibanjem za gejevske in lezbične pravice (parade ponosa, tematski festivali in druga praznovanja)
2. *Rezidencialne spremembe*: spremembe v profilu prebivalcev, ki živijo v soseski.
3. *Skupinska organizacija*: združenja trgovcev in ostalih podjetnikov ter združenja prebivalcev soseske v razmerju do mestne oblasti.

V zadnjih letih se je, predvsem v zadnjem četrtletju dvajsetega stoletja v anglosaksonskem delu sveta, v zadnjem desetletju pa tudi v Španiji, javno pojavljanje neheteronormativnih prostorov od nekaj zakotnih in mračnih barov, klubov in savn preoblikovalo v skoncentrirano predstavljanje gejevsko specifičnih prostorov s pomočjo novo nastalih komercialnih mrež. K označevanju in vidnosti gejevskega teritorija je tako prispevalo več dejavnosti.

5.1.1 Skupinske aktivnosti

Dogodki, namenjeni gejevskim skupnostim, proslavljajo LGBT kulturo, poleg tega pa služijo tudi kot demonstracije zakonskih pravic LGBT skupnosti, kot je poroka istospolnih partnerjev, pravica do posvojitve in podobno. Navkljub večji vidnosti gejevske skupnosti s pomočjo takšnih dogodkov pa je vedno glasnejše tudi izražanje odpora do le-teh tako izven kot v sami skupnosti; takšni dogodki naj bi izražali nereprezentativne vidike skupnosti, prav tako pa nikjer eksplicitno ne obstajajo

heteroseksualni dogodki, zato so gejevski festivali in parade smatrani kot del »homoseksualne agende«. Veliko takšnih dogodkov ima, predvsem v manj tolerantnih delih sveta, še vedno močan politični in aktivistični karakter, res pa je, da so se v bolj sprejemajočih mestih, katerih del je tudi Barcelona, gejevski dogodki spremenili bolj v vesela praznovanja, čeprav še vedno ohranjajo političen in izobraževalen prizvok.

Katalonska kultura daje velik poudarek na praznovanjih, in tako je tudi gejevski koledar v Barceloni velik in pisan. Sredi februarja se tako v Barceloni odvija največji in najstarejši enodnevni Gejevski karneval, ki ga organizira društvo Col·lectiu Gai de Barcelona. Konec marca in začetek aprila je čas za Bear Festival, eden najbolj popularnih festivalov v Evropi. Maja se odvija Mednarodni AIDS memorial s petnajstletno tradicijo. Konec junija se odvija Mednarodna parada ponosa, ki se vsako leto zaključi 28. junija, na dan stonewallskih uporov, in se v Barceloni zgodi leto že od leta 1977. Začetek julija mesto gosti Mednarodni filmski sejem, začetek avgusta pa se dogaja glasbeni LGBT festival Circuit, največji te vrste v Evropi. Sredi septembra se v mestu odvija LGBT športno tekmovanje, ki ga organizira LGBT športni klub Panteres Sports. Mednarodni gejevski in lezbični filmski festival se vsako leto dogaja sredi oktobra, novembra pa se odvije festival Velika žoga solidarnosti, ki pomaga financirati raziskovanje virusa HIV (Gaybarcelona 2010, 36–37).

Barcelona torej skozi vse leto gejevski skupnosti ponuja tematske prireditve, in velika večina (filmski festival, parade ponosa in glasbeni festivali) se dogaja v Gaixample. Dogodki pomagajo pri večji vidnosti skupnosti ter njihovi inkluzivnosti ter sprejetosti v širšo družbeno skupnost, vendar pa so intervjuvanci opazili, da se dejansko le v kontekstu skupinskih dogodkov dogajajo spremembe, ne pa tudi na področju rezidencialnih sprememb ali skupinske organizacije. Na širši politični ravni, ne le v Barceloni, ampak na ravni Katalonije, se je sicer razvilo večje število narodnih in občinskih svetov, ki se ukvarjajo z vidnostjo LGBT skupnosti. Prav tako je začelo veljati večje število protihomofobnih zakonov, ustvarjajo se občinski programi in delavnice za osveščanje o LGBT skupnosti, vendar pa se je s sprejetjem zakona o pravici istospolnih partnerjev do posvojitve otrok politični aktivizem potuhnil. Prav tako ni bistvenih sprememb v številu ali namembnosti gejem prijaznih prostorov. Organizacije, ki dejansko izvajajo akcije proti heteronormativnosti, so redke.

Intervjuvanci menijo, da je premalo političnega aktivizma proti heteronormativnosti, ter da se tudi sama LGBT skupnost se težko izmuzne hetero kalupu.

5.1.2 Rezidencialne spremembe

»Mislim, da je LGBT skupnost potrebovala prostor, kjer lahko posamezniki najdejo sebi podobne ljudi, da lahko prosto flirtajo, pokažejo kdo so, da se počutijo varnejše in da se izognejo diskriminaciji« (Xavi). Rezidencialne spremembe v Gaixample so nastale na podlagi močnejšega specializiranega oglaševanja, ki je Gaixample začel tržiti kot gejem najbolj prijazno območje v mestu. Temu se je pridružila gradnja večjega števila gejem prijaznih hotelov in apartmajev – najbolj znani gejem prijazni hoteli ter apartmaji Axel, Balmes, Comte, Front Marítim, Casa de Billy in Barcelona City Centre so vsi skoncentrirani v Gaixample. Rezidencialne spremembe se kažejo predvsem v gentrifikaciji soseske, ki sicer ni toliko razvidna kot v katerih drugih, starejših gejevskih soseskah po svetu, je pa vseeno prisotna. Z gentrifikacijo tukaj mislim predvsem na obnavljanje stavb, zgrajenih po Cerdájevih načrtih, predvsem njihovih fasad, in obnavljanje stanovanj ter usmerjeno trženje le-teh – vedno več je nepremičninskih agencij, ki se osredotočajo predvsem na gejevsko populacijo, tudi v časopisih so v malih oglasih posebni odseki, namenjeni le oglaševanju stanovanj gejem. V Project Rainbow, prvi svetovalni agenciji v Španiji, ki se je specializirala za gejevski trg, trdijo, da imajo geji v Španiji veliko višji ekonomski status (ker naj bi bilo šest odstotkov populacije gejevske, torej dva in pol milijona, od tega naj bi jih šesto tisoč živel v skupnih gospodinjstvih) – kar je logično glede na dejstvo, da gospodinjstvo prejema dvojni dohodek in partnerjema večinoma ni treba skrbeti za otroka/e⁸, čeprav se s tem precej aktivistov ne strinja: »najemnine so močno narasle, odkar je gejem prijaznih prostorov več, verjetno na podlagi mišljenja, da imajo geji višjo kupno moč, za kar menim, da je povsem napačna ideja, ki jo promovirajo oglaševalski in korporacijski interesi« (Xavi). Prav tako niso nagnjeni k večjemu varčevanju, ter so bolj dovzetni za inovacije in spremembe (Loquo forum, 1. pogl.). Tako si lahko lažje privoščijo dražja prenovljena stanovanja, ter zapravijo veliko več denarja v gejem namenjenih komercialnih ustanovah. V Gaixample se v zadnjih letih, tako kot v večini gejevskih prostorskih sosesk povsod po svetu, opaža trend višanja cen nepremičnin in najemnin.

⁸ DINK – Double Income No Kids.

Intervjuvanci opažajo, da bistvenih sprememb v Gaixample ni, vsaj ne z rezidencialnega vidika: »Menim, da je tempo priseljevanja v Gaixample ostal na isti ravni, ne glede na večjo vidnost gejevske soseske. Gaixample pravzaprav ni mesto, kjer bi LGBT skupnost dejansko živela, je prostor za zabavo, ne pa življenje« (Xavi). Vsi menijo, da soseska ni toliko rezidencialna kot je potrošna, in bistvenih sprememb v izgledu soseske ne opažajo. Gaixample z gejem prijaznimi hoteli in podjetji privlači predvsem tuje homoseksualne turiste z visokimi dohodki, in je koriščena predvsem v komercialne namene, medtem ko se veliko število prebivalcev seli v cenejše in bolj dostopne predele mesta ter stanovanja pušča nepremičninskim agencijam, ki jih preuredijo v luksuzne gejem prijazne apartmaje.

5.1.3 Skupinska organizacija

Gaixample je kot gejevska prostorska skupnost bolj kot rezidencialna skupnost vidna zaradi močne lokalne skupinske organiziranosti. Lokalni gejevski skupnosti namenjene revije (v Gaixample na primer Revista Gay Barcelona, ki pokriva gejevski skupnosti tako v Barceloni kot v Madridu, LGBT mesečnik Lambda, CGB – Col·lectiu Gai de Barcelona, društvo, ki zadnjih pet let izdaja tudi tednik, Shangai Express, ki izhaja vsaka dva tedna, Gaybarcelona, Infogai, Nois, Shanguide, Odisea in Oh My God!), radijske postaje (Entendi2 in Ens Entenem), lokalni internetni portali (Barcelona Gay, Tourist Gay in Gay Barcelona) ter lokalno oglaševanje (v Gaixample predvsem oglaševanje nepremičnin in stanovanj kot gejem prijaznih in oglaševanje gejevskih turističnih destinacij v na novo odprtih specializiranih turističnih agencijah kot sta E & TB Group ter Fasada Incoming, pa tudi nepremičninski portal Stay Gay Barcelona, ki večino stanovanj oglašuje prav v Gaixample) poleg že uveljavljenega velikega števila LGBT organizacij (Associació Arco Iris, Associació de Famílies Lésbianes i Gais, Associació de Mares i Pares de Gais i Lesbianes, AISIOS, ATC Libertad, Barcedona, Bearcelona, Casal Lambda, Col·lectiu Gai de Barcelona, Ecogais, Infogai, Comissió Unitfria 28 de Juny, Col·lectiu de Transsexuals de Catalunya, Front d'Alliberament Gai de Catalunya, Federació d'Associacions Coordinata Gai Lesbiana in še mnogo več) pripomorejo k močni skupni zavesti in občutku varnosti ter sprejetosti po vsem mestu.

Prav tako se odvija močna komercializacija gejevske soseske, saj se odpira vedno več gejem prijaznih družb in poslovnih partnerstev v samem centru Gaixample, od specializiranih turističnih agencij do knjigarn (Antinous in Cómplices kot najstarejši ter najbolj znani gejem prijazni knjigarni v Barceloni, Nosotr@s...), trgovin z oblačili (Ovlas, Petróleo, M69, COOL, Atelier Gabriel Crossier, Aragaza, ES4U, Next Level, Ritual, Spike, Zona Eleven...), erotičnih trgovin (D-Arness, Don Peter, Nosotromo, Sestienda, Zeus, Boxer, Boutique Bizarre), cvetličarn (Floristería Jordi's, Raco Verd), zlatarn (Joyería Boqueria, Sergio Aranda), pa tudi zdravniških ordinacij, avtomehaničnih delavnic, vodovodarstev, veterinarjev in frizerskih salonov, za vsa ta podjetja pa obstaja poseben direktorij Tele G, ki vsebuje preko sto gejem prijaznih podjetij s preko tristo storitvami (Gaybarcelona 2010, 34–35).

Z močnim oglaševanjem je gejevska skupnost postala nova tržna niša, kar s pridom izkoriščajo tudi finančne institucije, kot je na primer je Santander banka, ki je konec devetdesetih izdala Arcoiris Mastercard, kreditno kartico, usmerjeno predvsem na gejevsko populacijo (vendar ne ekskluzivno, kot je na primer Rainbow Visa American), pri kateri lastniki računa 0,7% mesečne provizije namenijo različnim LGBT nevladnim organizacijam.

Sicer dobro vidna in morda v določenih vidikih tudi geografsko ločena gejevska skupnost v Barceloni na srečo ni ekskluzivno gejevska, kot tudi ostali deli mesta niso ekskluzivno heteroseksualni. Tako gejem prijazni prostori velikokrat »zapustijo« gejevski geto in se naselijo drugod po mestu, predvsem lahko opazimo večje število gejem prijaznih ustanov v starem delu mesta, gotskem predelu in v El Bornu. Ta razprostranost prostorov vzdržuje gibanje po celotnem mestu in ne le osredotočanje na majhen in bolj homogen del Barcelone. Za občutek varnosti tudi v drugih mestnih območjih tako skrbijo prej omenjeni časniki in revije ter specializirani turistični vodiči z odpiralnimi časi določenih ustanov, opozorili, navajanjem prostorov, najbolj primernih in varnih za cruising in podobno, prav tako pa je začelo veliko število podjetij in trgovin v ostalih delih mesta (čeprav še vedno večinoma v centru Barcelone) proslavljati z gay-friendly napisi, mavričnimi trakovi ali zastavami na svojih vratih in tako dajati večji občutek varnosti gejevski populaciji.

6 SKLEP

Prostor je zapletena stvar. Definiran je tako od zunaj kot od znotraj, izključuje tako kot vključuje, zapira in osvobaja. Zaprti in zasebni prostori – tako klandenstinska in polklandenstinska družabna zbirališča kot tudi zasebna omrežja prijateljev in znancev – ščitijo, vendar velikokrat za ceno izolacije od zunanjega sveta. Toda, po drugi strani, zaprti prostori tudi ustvarjajo nove možnosti za skupinsko identiteto s pokončanjem individualnega občutka izolacije, ter podeljujejo skupnosti kolektivno moč, ki posameznikom v javni sferi dovoljuje biti takšni, kot so. Obratno, seveda, lahko osvobajanje LGBT skupnosti od zatiranja vodi k širjenju ekskluzivno gejevskih prostorov (barov, klubov, cruising območij), ki sčasoma pomagajo ustvariti gejevske enklave, ki lahko LGBT skupnost velikokrat odrežejo od širše družbe, v kateri živijo. Kot lahko združujejo, lahko gejevski geti ločujejo LGBT skupnost in tako tvegajo permanentno ohranitev statusa prezirane manjšine, status, za katerega izbris se primarno borijo.

Kot prostor, ki potrjuje in proslavlja vidnost LGBT skupnosti, gejevske prostorske skupnosti oblikujejo in vzdržujejo porajajočo se LGBT skupnost. Ti prostori pomenijo veliko več kot le visoko profitabilna podjetja, ki so namenjena visoko specializirano potrošnji roza ekonomije. Takšni prostori pospešujejo družabnost in jačajo solidarnost znotraj LGBT skupnosti. Specifičen gejevski geto je fenomen, ki je dokaj nov, a se izoblikoval skozi več stoletij. Ko se je »nevidno mesto« – podzemna homoseksualna subkultura, ki je v mestih obstajala od najmanj začetka osemnajstega stoletja – postopno priplavalo na plan, je potrebovalo geografsko središče za predstavitev svoje nove vidnosti. Počakati pa moramo, ali bo poseben in ločen gejevski prostor ostal stalen inventar urbane pokrajine, ali pa bo, na veselje enih in grozo drugih, gejevski geto konec koncev izginil, ko bo LGBT skupnost izgubila občutek edinstvenosti z doseganjem enakih in polnih pravic kot družba, v kateri živijo, ter se z njo navsezadnje tudi spojila.

Večina gejevskih vasi obstaja v središčih velikih mest, locirane predvsem v srednje- do visoko poseljenih soseskah s številnimi neodvisnimi podjetji, velikim številom restavriranih zgodovinskih stavb in visoko stopnjo prehodnosti, conami za pešce in dobrimi prevoznimi zvezami.

Homoseksualnost se v urbanem okolju manifestira na različne vidne načine. Tu so urbani dogodki – karneval v Riu, plesne zabave (Magic City Ball v Parizu, Harlem Drag Ball in podobno), pustni karnevali (mardi gras) in parade ponosa povsod po svetu; gejevske urbane organizacije – od Hirschfeldovega komiteja za gejevsko emancipacijo v weimarski Nemčiji, do homofilnih organizacij v Amsterdamu in Parizu po drugi svetovni vojni in gibanj za pravice gejev in lezbijk v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja; ter spolna topografija, ki vključuje ne le generične prostore družabnosti, kot so bari, nočni klubi in podobno, temveč tudi gejevske prostorske soseske, kot so Greenwich Village v New Yorku, Oxford Street v Sydneyu, Le Marais v Parizu, in končno tudi Eixample v Barceloni.

Čeprav je Gaixample oglaševana kot ena izmed najbolj popularnih gejevskih sosesk v Evropi, pa ji do naslova prave prostorske skupnosti manjka prav rezidencialnost, ki jo imajo druge: Castro, Chueca, Le Marais, floridski GaYbor. Čeprav je v zadnjih dveh desetletjih Gaixample razvila enkratno atmosfero za LGBT skupnosti, je bolj kot v skupnost stanovalcev z enako identiteto odrasla v zono užitka za LGBT turiste. Z velikim številom gejem prijaznih hotelov in apartmajev, številnimi bari in nočnimi klubi, mnogoterimi drugimi gejem prijaznimi prostori, kot so knjigarne, cvetličarne, trgovine z oblačili, frizerski studii, kopališča, savne in telovadnice, z nenavadno velikim številom organizacij, ki strežejo LGBT skupnosti, od časopisov, revij, radijskih postaj, informativnih točk in društev, ter z obilico gejem prijaznih dogodkov skozi vse leto, pa ne privablja v svoje osredje LGBT rezidentov. Za to ima vse predispozicije, od središčne lokacije, urbanističnega potenciala (historične stavbe s karakterjem, potrebne prenove), že določeno geografsko območje in prostore, ki že strežejo LGBT skupnosti, vendar:

Mislim pa, da je bistvo v tem, da Eixample in s tem Gaixample ne more imeti neke sosedske atmosfere, ker ima preširoke, predolge in preravne ulice. Četrtr mora imeti svoje skrite koticke, mora ustvariti vtis intimne in domačnosti, medtem ko v Eixample vidim samo uveljavljanje

represivnega urbanizma in arhitekture, kot da so načrtovalci želeli ustvariti učinek, da se nikjer ne moreš skriti, vse je odprto, vsak te lahko vidi in nadzoruje. Saj se vidi da je največ gejem prijaznih ustanov, barov, trgovin in raznih kolektivov zgoščenih tam, kjer so ulice ožje in kratke. Samo tam se lahko ustvari vtis neke intimnosti in skupnosti (Baptiste).

Gejem prijazni prostori so preveč razpršeni po mestu. Sicer v Gaixample obstaja več gejem prijaznih ustanov, in morda je tudi rezidenčna koncentracija gejev na tem območju višja, vendar ne moremo trditi, da je Gaixample zaprta gejevska skupnost, odrinjena od širše družbe.

Pravzaprav je tudi oblika četrti takšna, da ne dovoljuje razvoj dejanske LGBT soseske, kot jo poznamo od drugod. Gaixample zavzema le okrog deset odstotkov celotne četrti. Stavbe se niso pretirano spremenile. Zadnja večja sprememba je bila izgradnja hotela Axel, ki pa je obdržal staro fasado, saj zakon prepoveduje spremembe na njej, in njegovo povečanje letos. Z urbanističnega vidika ni ničesar novega (Xavi).

Poleg očitnega arhitekturnega lapsusa je očitno tudi dejstvo, da je Španija precej tolerantna država, ne le v splošnem obnašanju do LGBT skupnosti, ampak tudi pravno. Madridska Chueca je v nasprotju z Gaixample nastala precej zgodaj, pred dekriminizacijo homoseksualnosti, preden je parlament uzakonil poročanje istospolnih partnerjev ter pravico do posvajanja otrok, zato se je zaprta, homogena skupnost z enako identiteto zdela bolj smiselna kot danes. Z visoko stopnjo sprejemanja gejevske skupnosti danes pa prostorsko zgoščevanje ni več bistveno. Kajti če govorimo o nekem območju kot o getu, se želja po sprejetju LGBT skupnosti v širšo družbo ne bo uresničila, ker je to dejansko prostorjenje koncepta »mi proti njim«. Če pa govorimo o odprtem območju z gejem prijaznimi lokali, lahko konzervativni javnosti pokažemo, da je LGBT skupnost odraz samo ene izmed mnogih identitet, ki naseljujejo mesto. Intervjuvanci mislijo, da Gaixample bolj kot geto predstavlja tako geografsko kot simbolno zelo odprto območje, ki uspešno lovi ravnotežje med samosvojo sosesko s svojo identiteto ter prostorom, ki je kljub drugačni identiteti širše družbeno sprejet.

Gaixample je zrasla na temeljih demokracije, ki je po koncu diktature generala Franca dekriminizirala homoseksualnost in gejem prijazne prostore pognala na razsvetljene ulice. V primerjavi z mnogimi gejevskimi prostorskimi soseskami je Gaixample izredno mlada, in prav zaradi obdobja, v katerem je nastala, jim ni preveč podobna. Bolj kot

skupnost, ki bi utrjevala homoseksualno identiteto in spodbujala tolerantnost in sprejemanje LGBT skupnosti, je to območje specializirane zabave. Seveda ne moremo zanemariti vpliva na širšo družbeno skupnost, ki ga ima koncentracija gejem prijaznih prostorov (čeprav še tako apolitičnih in komercialnih) na tem majhnem geografskem območju, vendar je bolj kot na iskanju zunanje potrditve svoje identitete poudarek na prodajanju majhne, a dobičkonosne tržne niše.

Medtem ko se število kolektivnih družabnih aktivnosti LGBT skupnosti v Barceloni povečuje (rast nešteti glasbenih in filmskih festival ter parad ponosa), pa rezidencialne spremembe nastajajo le v kontekstu grajenja novih gejem prijaznih hotelov in apartmajev. Proces gentrifikacije je zagotovo prisoten, vendar ne s strani dejanskih prebivalcev, saj so ti primorani zapuščati svoja prebivališča zaradi visokih cen najemnin in nepremičnin, ki jih napihujejo nepremičninske agencije, ki prenovljena stanovanja tržijo kot luksuzne gejevske paradize.

Na osnovi analize sklepam, da Gaixample ni klasična gejevska soheska. V nasprotju z večino ostalih, ki so nastale kot antipod zatirajoči družbi, se je razvila v že izjemno tolerantni družbi, zato tudi razvoj gejevskega geta v njenem primeru ni verjeten. Gejevski geto se je razvil na podlagi zahteve LGBT skupnosti po večji vidljivosti, ki jo je omogočal le materialen, fizičen prostor v urbanem mestu. V takšnem prostoru skupnost ne postane le vidna, ampak najde varnost in potencialno družbeno moč, da postane javna. Barcelonska LGBT skupnost se je začela prostoriti daleč za tem, ko je zakonodaja dekriminalizirala istospolnost in se je stopnja tolerance v družbi, ki pravzaprav že dolgo časa ni bila več tako zatirajoča kot velika večina zahodnega sveta, močno dvignila. Prav zaradi tega potrebe po zaprti skupnosti, ki bi posameznika varovala pred agresijo in diskriminacijo širše družbene skupnosti, v Barceloni ni. Vsi intervjuvanci so izrazili mnenje, da varnost in pravica do izražanja neheteroseksualne identitete nista omejeni le na območje Gaixample, temveč je odprtost in tolerantnost prebivalcev Barcelone moč čutiti povsod po mestu. Priznavajo, da je specifična prostorska soheska z (sicer izjemno rahlo) geografsko omejenostjo nujno potrebna za razvoj in ohranjanje svoje identitete, vendar pa v primeru Barcelone ne služi istemu cilju kot večina ostalih gejevskih prostorskih sohesk. Predvsem v kontekstu gentrifikacije in getoizacije se v Barceloni ne dogajajo bistvene spremembe. Eixample,

in znotraj nje Gaixample, je že od začetka obstajala kot relativno uspešno gentrificirana četrt, umetno postavljena in dobro vzdrževana, katere najemnine in cene nepremičnin so se do kakšnega desetletja nazaj, predvsem zaradi bližine slabše situiranih sosesk, sicer uspešno izmikale naraščanju. Šele od konca devetdesetih lahko opazimo dvigovanje najemnin in cen stanovanj, vendar ima ta fenomen kaj malo skupnega z gentifikacijo, na primer, soseske Castro v San Franciscu sredi sedemdesetih. V Barceloni je na cene najemnin najbolj vplivala vzpostavitev gejevskega turizma, ki je v Barcelono in Sitges pripeljala dobro situirane evropske homoseksualce, ne pa skupen trud prebivalcev, da bi sosesko izboljšali.

Tudi proces getoizacije se v primeru Barcelone kaže na drugačen način. Predvsem je tu bolj kot prostorska getoizacija vidna simbolna getoizacija. Soseska je sicer odprta in gostoljubna, vendar pa se s podajanjem zelo specifične kulturne ponudbe, ki cilja na zelo specifično občinstvo (dobro situirani in postavni moški sredi tridesetih), zapira v simbolni geto in znotraj tega skoraj ne sprejema odmikov od zaželenega porabnika storitev. Bolj kot o problemu diskriminacije in nasilja od zunaj je v primeru Gaixample treba torej razmišljati v smeri diskriminacije znotraj same skupnosti, ki še zdaleč ni minoren.

7 LITERATURA

Aldrich, Robert. 2004. Homosexuality and the City: An Historical Overview. *Urban Studies* 41 (9): 1719–1737.

Armstrong, Elisabeth A. 2002. *Forging Gay Identities: Organizing Sexuality In San Francisco, 1950–1994*. Chicago: University of Chicago Press.

Arthur, Mikaila M. L. 2006. Gentrification. *GLBTQ*, 15. november. Dostopno prek: <http://www.glbtc.com/social-sciences/gentrification.html> (23. oktober 2008).

Gaybarcelona, portal gay Barcelona 2010. *Barcelona: The Official LGBT Tourist Guide 2010*. Dostopno prek: <http://www.gaybarcelona.net/guiagay2010.pdf> (16. avgust 2010).

Barcelona Field Studies Centre 2010. *Barcelona Urban Development and Change*. Dostopno prek: <http://geographyfieldwork.com/BarcelonaUrbanDetail.htm> (16. avgust 2010).

Beck, Ulrich in Anke Strüver. 2000. *The Politics of Place: Critical of Spatial Identities and Critical Spatial Identities*. Dostopno prek: http://econgog.misc.hit-u.ac.jp/icgg/intl_mtgs/UBest.pdf (20. avgust 2010).

Bernd, Simon, Michael Loewy, Stefan Stümer, Ulrike Weber, Peter Freytag, Corina Habig, Claudia Kampmeier in Peter Spahlinger. 1998. Collective Identification and Social Movement Participation. *Journal of Personality and Social Psychology* 74 (3): 646–658.

Betsky, Aaron. 1997. *Queer Space: Architecture and Same-Sex Desire*. New York: William Morrow.

Calvo, Kerman. 2001. Twenty Five Years Of Homosexual Political Activism In Spain. Dostopno prek: <http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/jointsessions/paperarchive/grenoble/ws19/calvo.pdf> (5. julij 2010).

Castells, Manuel. 1983. *The City And The Grassroot: A Cross-Cultural Theory of Urban Social Movements*. Berkley and Los Angeles: University of California Press.

--- 2004. *The power of identity*. Oxford: Blackwell.

--- 2009. *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell.

--- 1977. *The Urban Question*. Cambridge: MIT Press.

Col-lectiu Gai de Barcelona. Dostopno prek: <http://www.colectiugai.org/> (23. oktober 2008).

Collins, Alan. 2004. Sexual Dissidence, Enetrprise and Assimilation: Bedfellows in Urban Regeneration. *Urban studies* 41 (9): 1789–1806.

Černe, Andrej. 2007. Urbano – kompleksnost, raznolikost, spremeljivost, stalnst in individualnost. V *O urbanizmu*, ur. Ilka Čerpes in Miha Dešman, 95–163. Ljubljana: Krtina.

D'Emilio, John. 1983. *Sexual Politics, Sexual Communities: The Making of Homosexual Minority in the United States, 1940 – 1970*. Chicago: Chicago Universty Press.

Del Casino Jr, Vincent J. 2009 *Social Geography*. Oxford: Blackwell.

Dover, Kenneth James. 1995. *Grška homoseksualnost*. Ljubljana: Krtina.

Higgs, David, ur. 1999. *Queer Sites: Gay Urban Histories Since 1600*. London: Routledge.

Kaiser Charles. 1998. *The Gay Metropolis*. Orlando: Harvest Books.

Knox, Paul in Steven Pinch. 2000. *Urban Social Geography: An Introduction*. London: Pearson.

Kos, Drago. 2007. Neurbana Nacija. V *O urbanizmu*, ur. Ilka Čerpes in Miha Dešman, 137–163. Ljubljana: Krtina.

Meyer, David S. in Sydney Tarrow. 1997. *The Social Movement Society*. Lanham: Rowman & Littlefield.

Loquo forum 2009. *Nueva Imagen Gay*. Dostopno prek: <http://foro.loquo.com/viewtopic.php?f=9&t=191944> (13. avgust 2009).

Pacione, Michael. 2009. *Urban Geography*. London: Routledge.

Poletta, Francesca in James M. Jasper. 2001 *Collective Identity And Social Movements*. *Annual Review Of Sociology* 27: 283–305.

Ruiz, Carmen. 1993. *Central Business District Urban Renewal: Baltimore And Barcelona*. Dostopno prek: <https://jscholarship.library.jhu.edu/handle/1774.2/32384> (13. 2. 2009).

Salinas, Víctor F. 2007. *Visibilidad y escena gay masculina en la ciudad española*. Dostopno prek: <http://ddd.uab.cat/pub/dag/02121573n49p139.pdf> (1. 9. 2010).

Sibalis, Michael. 2004. Urban Space and Homosexuality: The Example of the Marais, Paris' 'Gay Ghetto'. *Urban Studies* 41 (9): 1739–1758.

Snow, David A., Soule, Sarah A. in Hanspeter Kriesi, ur. 2007 *The Blackwell Companion to Social Movements*. Oxford: Blackwell.

Smith, Neil. 2002. *New Globalism, New Urbanism: Gentrification as Global Urban Strategy*. Dostopno prek: <http://indymedia.nl/media/2007/09/47004.pdf> (13. 2. 2009).

Valentine, Gill. 2001. *Social Geographies: Space and Society*. London: Prentice Hall.

8 PRILOGE

Priloga A: Intervju z Baptistom, 25 let (14. 8. 2010)

Kakšen odnos ima po tvojem mnenju Barcelona do LGBT skupnosti?

No, mislim da je zelo gejem prijazna. Mislim, zelo malo je homofobije, vsaj kolikor sem jaz opazil.

Misliš, da je v Barceloni dovolj LGBT skupnosti prijaznih prostorov?

Ja, mislim, da je takih prostorov dovolj. Mislim, da niso toliko skoncentrirani na enem prostoru. Saj imamo Gaixample, vendar jih je veliko tudi v Ravalu, na primer, ali drugih območjih v mestu. Povedati hočem, da ne obstaja le eno tovrstno območje, kar se mi zdi zelo dobro, saj sem proti vsakršni getoizaciji!

Se kdaj počutiš na kakršenkoli način diskriminiranega na ulicah Barcelone?

Nikakor ne.

Se počutiš na določenih območjih v mestu bolj varnega glede svoje spolne usmerjenosti kot drugod?

No, normalno, da ko sem zvečer zunaj s prijatelji v gejem prijaznih območjih v mestu, na primer na območju okrog diskoteke Arena, lahko bolj vidno pokažem mariposo⁹ v sebi, da sem gej. Ne bi rekel, da se v določenih delih mesta počutim bolj varnega, kvečjemu bolj samozavestnega. Razen v nekaj barov in v kluba Air in Arena, ki sta izrazito gejem prijazna, nisem navajen hoditi v prav specifične gejem prijazne lokale. Obiskujem bare, ki so mi všeč, kjer se počutim dobro, ne gledam na to, ali so gejem prijazni ali ne. Saj moja spolna identiteta na vse, na kar se je treba nanašati.

Misliš, da Barcelona potrebuje gejevsko prostorsko sošesko?

No, kot sem že omenil, sem proti vsakršni getoizaciji, zato nisem za kakršnekoli gejevske prostorske sošeske, čeprav moram priznati, da lahko takšne sošeske prinesejo

⁹ Mariposa pomeni metulj v španščini, in se vulgarno lahko nanaša tudi na moške homoseksualce.

veliko pozitivnih strani, glede varnosti, večje samozavesti gejev in podobno, vendar le v mestih, kjer je homoseksualnost še vedno smatrana kot nekaj nemoralnega in nenaravnega, na primer v Parizu, kjer ljudje iz *banlieue*¹⁰ niso kaj preveč naklonjeni homoseksualcem. Vsaj jaz se v Parizu nisem nikoli počutil tako sproščenega kot se počutim tu, v Barceloni. Normalno je za cruising in podobno bolje, če veš, da si v gejevski soseski ali ne, vendar je treba razlikovati med odprto gejevsko prostorsko sosesko in getom, kot je na primer Le Marais v Parizu!

Meniš, da v Barceloni obstaja takšna gejevska prostorska skupnost, kot na primer v Parizu, če primerjava ti dve mesti?

Mislim, da lahko za Gaixample trdim, da je neke vrste gejevska prostorska soseska, in to precej velika, čeprav relativna geografska definicija njenega območja še ne obstaja. Ne moremo je ravno primerjati z Chueco ali Le Maraisom. Po moje je štirikotnik med Gran Vía, Balmes, Arago in Urgell, torej tisto območje, kjer so gejevska populacija in gejem prijazne ustanove najbolj skoncentrirane, precej velik. Mislim pa, da je bistvo v tem, da Eixample in s tem Gaixample ne more imeti neke sosedске atmosfere, ker ima preširoke, predolge in preravne ulice. Četrť mora imeti svoje skrite koticke, mora ustvariti vtis intimne in domačnosti, medtem ko v Eixample vidim samo uveljavljanje represivnega urbanizma in arhitekture, kot da so načrtovalci želeli ustvariti učinek, da se nikjer ne moreš skriti, vse je odprto, vsak te lahko vidi in nadzoruje. Saj se vidi da je največ gejem prijaznih ustanov, barov, trgovin in raznih kolektivov zgoščenih tam, kjer so ulice ožje in kratke. Samo tam se lahko ustvari vtis neke intimnosti in skupnosti.

Kako pomembna je Gaixample za mesto in njegove prebivalce?

Ne vem. Rekel bi, da je najbolj pomembno to, da se LGBT skupnost počuti varno in srečno v mestu, kjer živi. Na primer, v Poitiers¹¹, mislim, da sem o tem bral v Têtu¹², ni nekega specifičnega gejevskega območja, ker je mesto premajhno, hkrati pa tudi ni samo hetero območij, tako da, če greš zvečer ven, najdeš v isti ulici gejevske in hetero bare, in, vsaj tako sem bral, ni nobenih napetosti, ljudje se mešajo skupaj brez posebnih težav. To se mi zdi zelo dober primer, gejevski oziroma gejem prijazni lokali, brez omejujočega geta. Mislim, nekatere LGBT skupnosti trdijo, da živijo v getih zaradi

¹⁰ Obrobja mesta z visoko gostoto prebivalcev z nizkimi dohodki in družbenimi stanovanji.

¹¹ Majhno mesto na zahodu Francije.

¹² Francoska revija za geje in lezbijke.

tega, ker so ostali deli mesta neprijaznih do njih, vendar se mi zdi popolnoma hinavsko in nesmiselno kritizirati nekaj, kar sam počneš, torej izključevanje ljudi na podlagi tega, ker niso enaki tebi. Gaixample je zelo pozitivna stvar, dokler prebivalci znajo ustvarjati pogoje, ki označujejo njihovo četrt kot odprto in toleranten prostor do ostalih območij v mestu. Rekel bi, da je dobro imeti gejevsko prostorsko skupnost v mestu kot neko ogrodje za to, da se dokaže, da homoseksualci niso nevarni ali nemoralni ljudje, vendar je po moje bolje, da je čim več takih, gejem prijaznih prostorov, povsod po mestu! Ne torej striktno gejevsko območje, ampak veliko število gejem prijaznih lokalov po mestu, morda z manjšim območjem, kjer je skoncentriranost takih prostorov malo višja, vendar še vedno ni gejevski geto.

Misliš, da Gaixample prispeva k občutku varnosti in sprejetosti LGBT skupnosti?

Ravno glede tega mislim, da če govorimo o nekem območju kot o getu, se želja po sprejetju LGBT skupnosti v ostalo družbo ne bo uresničila, ker je to v bistvu prostorjenje koncepta mi proti njim. Če pa je to odprto območje z gejem prijaznimi lokali, se lahko konzervativnim prebivalcem pokaže, da LGBT skupnost ni noben babbav, kot si domišljajo! Mislim, da Gaixample bolj predstavlja to drugo, in da so zato geji tako dobro sprejeti v širši družbi v Barceloni.

Priloga B: Intervju z Estevom, 21 let (21. 10. 2008)

Kakšen odnos ima po tvojem mnenju Barcelona do LGBT skupnosti?

Mislim, da je v primerjavi z drugimi mesti eno izmed najbolj gejem prijazno mesto. Ne morem se pritoževati!

Misliš, da je v Barceloni dovolj LGBT skupnosti prijaznih prostorov?

Ja, gejem prijaznih prostorov je veliko, vendar so si zelo podobni. Zdi se mi, da ni neke raznolikosti, večino gejem prijaznih prostorov vodijo iste korporacije. Kot da bi obstajal nekakšen oligopol, Matinée¹³ na primer vodi ogromno gejevskih klubov po Barceloni, ki se med sabo sploh ne razlikujejo in tako dajejo vtis nekakšne uniformnosti gejevskih nočnih lokalov, imidž, ki meni ni povsem pri srcu.

Se kdaj počutiš na kakršenkoli način diskriminiranega na ulicah Barcelone?

V Barceloni niti ne. Ugotavljam, da so ljudje v Barceloni že precej navajeni na homoseksualnost.

Se počutiš na določenih območij v mestu bolj varnega glede svoje spolne usmerjenosti kot drugod?

Seveda, v Eixample je mnogo gejem prijaznih prostorov, in ravno zaradi tega se tam počutim bolj sproščenega. Varnega se počutim povsod po Barceloni, no, kolikor se lahko počutiš fizično varnega v veliki prestolnici... Večina klubov in barov, ki jih obiskujem, so locirani v Eixample, na primer Air ali Arena. Specifično gejevsko orientirane trgovine me ne zanimajo, saj vse, kar želim, lahko kupim v vsaki navadni trgovini, edino gejevske knjigarne so morda dobra ideja, ker tam dobiš veliko več gejevske literature, pa ne mislim le na kakšne gejevske manifeste, ampak tudi na navadne zgodbe, erotično literaturo in podobno.

Meniš, da Barcelona potrebuje gejevsko prostorsko sozesko?

Če namiguješ na takšno sozesko, kot je Chueca v Madridu, potem ne. Mislim, da se gejem ni treba prostorsko marginalizirati, ker s tem samo še večajo neko imaginarno

¹³ Matinée Group, krovna organizacija veliko nočnih klubov v Barceloni.

razliko med sabo in ostalo družbo. Ni smisel ustvarjanja nekih sosesk ravno v tem, da pomaga skupnosti se bolj povezati z ostalo družbo?

Misliš, da v Barceloni obstaja takšna gejevska prostorska skupnost, kot na primer v Madridu?

Nikakor ne. Gejem prijazni prostori so preveč razpršeni po mestu. Sicer v Gaixample obstaja več gejem prijaznih ustanov, in mogoče je tudi rezidenčna koncentracija gejev tam višja, ampak še vedno ne morem trditi, da je Gaixample neka zaprta skupnost, odrinjena od ostale družbe, nek svoj svet.

Kako pomembna je Gaixample za mesto in njegove prebivalce?

Mislim, da je pomembno, da imajo LGBT posamezniki svojo skupnost, klube, trgovine, bare za geje in podobno. Pomembno je, da imamo prostore za zabavo, s katerimi se lahko identificiramo, kupujemo produkte, namenjene bolj gejevskemu občinstvu in tako dalje. Vendar pa se ne strinjam z ustvarjanjem ekskluzivno gejevskega območja, kjer je vse narejeno po zunanje določeni meri gejev. Kot Smaragdno mesto, samo da je namesto zelene barve vse mavrično.

Misliš, da Gaixample prispeva k občutku varnosti in sprejetosti LGBT skupnosti?

Bolj kot ustvarjanje dejanskih prostorskih sosesk se mi zdi bolj pomembno učenje družbe večje tolerantnosti in občutljivosti do drugačnih v družbi.

Si v času, odkar živiš v Barceloni, opazil kakšne razlike v urbani pokrajini Eixample?

Ne, načeloma ne. Morda malo večje število obnovljenih fasad, ampak mislim, da se to dogaja povsod po Barceloni.

Kaj pa v številu gejem prijaznih ustanov?

Ja, mislim da se odpira več trgovin. Klubi ostajajo isti, več je pa trgovin, ki sicer ne prodajajo nekih specifično gejevskih produktov, ampak ker so postavljeni v Gaixample oziroma blizu tega območja, jim je ta gejem prijazna etiketa bolj neka tržna niša kot kaj drugega.

Priloga C: Intervju s Solveig, 24 let (28. 1. 2009)

Kakšen odnos, misliš, ima Barcelona do LGBT skupnosti?

Mislím, da je precej odprta. Mislím, da je celo mesto zelo prijazno do gejev in lezbijk. Nikjer do zdaj še nisem imela občutka, da se moram zaradi tega, ker sem lezbijka, držati nazaj. Pravzaprav sem se šele po prihodu v Barcelono opogumila in »prišla ven«.

V kakšnem smislu misliš, odprta?

No, recimo, da se lahko držiš za roke s punco. Pa da se lahko poljubljaš na ulici. Nihče se ne bo obregnil ob tebe če se v javnosti obnašaš zaljubljeno, samo zato ker je tvoja druga polovica istega spola kot ti.

Vsepovsod? Po celem mestu?

Ja... Mislím, so četrti, po katerih veš da se tako ali tako ni dobro sprehajati, ne glede na to, ali si strejt ali homo. Smešno, da recimo v Ravalu, ki je tako blizu naše gejevske četrti, obstajajo ulice, kjer pač ni dobro hoditi ponoči naokoli, če si gej, sploh pa ne, če si punca. Takrat je samo še slabše, ker te začnejo ogovarjati zvodniki, in to na precej neposreden način, včasih tudi mislijo, da se te lahko dotikajo, ker si tako ali tako lezbijka, kar avtomatično pomeni, da si lahka, ali kaj... Ampak to je en majhen del centra. Za druge predele težko govorim, ker živim v centru in nimam pojma, kako je, če greš v kakšno predmestje Barcelone, je verjetno precej drugače... Veš, katerih delov mesta se moraš izogibati, pa ne samo če si lezbijka, tudi zato da te ne oropajo. To je to. Vsepovsod drugod sploh ne opazim, da bi se do mene obnašali drugače, ker sem lezbijka.

Torej to tudi javno kažeš?

Seveda. Če je ostalim vseeno, je meni tudi.

Praviš, da se v mestu počutiš varno in zaželeno. Obstajajo mogoče specifični javni prostori, ker se počutiš bolj varno kot drugje?

Seveda. Mogoče dejansko nisem nič bolj varna kot kje drugje, ampak počutiš se vseeno bolje, recimo, če veš, da v kavarno, kjer hodiš na pijačo, hodi veliko gejev. Eixample je tako ali tako dobro označena na tem področju, na vsakem drugem vhodu visi mavrična

zastava, ali pa na vratih piše »gay-friendly«, ali pa »hetero-friendly«, pa takoj veš, kje si. Saj ne da se počutim neudobno kje drugje, ampak občutek je vseeno drugačen, sploh, verjetno, če tega nisi navajen od prej. Doma ne bi pomislila, da bi v navadnem baru poljubila svojo punco. Zato se počutiš tu bolj sproščeno, ker imaš na voljo malo več gejem prijaznih kavarn, ker se tako lažje navadiš na javno razkazovanje svoje ljubezni do punce. Vsaj jaz sem se. In ko si enkrat sproščen ta, se ta sproščenost hitro prenese še drugam, ven od teh kavarn.

Lahko navedeš prav določene prostore?

Quizás¹⁴, na primer. Pa Antiquario, ki sicer ni gejevski bar, ampak tam imamo tedenske sestanke za couchsurfing, tako da ni ravno prostor, kamor bi peljala svojo punco na zmenek. Je pa tam ogromno različnih ljudi z vseh koncev sveta in je ozračje zelo sproščeno, in ponavadi tudi pride do tega, da jim povem, da sem lezbijka. Nimam občutka, da bi morala kaj skrivati.

Torej se ne zadržuješ pogosto v ostalih gejem prijaznih prostorih v Eixample?

Se, vsake toliko. Ponavadi, če imam pri sebi kakšne couchsurferje, ki so geji ali lezbijke, jih peljem naokrog po Eixample po klubih in podobno. Problem je samo v tem, da je veliko nočnih klubov v bistvu samo za moške. V nekatere lezbijke sploh nimamo vstopa, oziroma ženske na splošno. Kakšna logika je to? Noter lahko pridejo tudi strejt moški, lezbijke pa ne, čeprav je klub za homoseksualce? Glede tega sem zelo razočarana, v dnevnih barih to ne predstavlja problemov, ampak malo zoprno je, če hočeš iti ven na primer z moškimi prijatelji, ki so geji, pa imaš na izbiro zelo malo klubov, če nočeš iti ravno v kakšen strejt disko.

Misliš, da Barcelona potrebuje gejevsko prostorsko skupnost?

Ali je že nima?

Morda, kaj ti misliš?

Po moje jo že imamo, konec koncev živim v njej! Stanovanje, v katerem živim, se oddaja izključno istospolno usmerjenim. Lastnik je gej, zaposlen je v turistični agenciji,

¹⁴ Manjši dnevni lokal na Carrer de la Diputació 161.

ki si ukvarja samo z organizacijo potovanj za geje, in za svoje sostanovalce je želel samo geje. Še jaz kot lezbijka sem komaj prišla noter, še dobro da sem imela veze!

Pa ti je prav tako? Ti ta ekskluzivnost ustreza?

No, mislim, da je to super. Ali pa tudi ne. Odvisno, za nekatere ljudi je v redu, ker se tako zavarujejo in vedo, kaj si lahko privoščijo v stanovanju. Mogoče ne bi ravno pripeljali dveh fantov ali punc domov na maratonski seks, da imajo v sosedni sobi spečega strejt sostanovalca. Preprosto je veliko homoseksualcev še vedno nesproščenih izražati svojo seksualnost pred heteroseksualci. Ne vem sicer, kako je z ostalimi stanovanji v Eixample, ampak meni se zdi super, da v četrti, ki je tako ali tako znana po gejevskih lokalih, tudi živi veliko gejev. Saj ni nič drugače v kakšni umetniški četrti, samo da so tam namesto gejev boemi. Hočeš biti blizu svojih, ne? To, da neko stanovanje strejt najemodajalci ne morejo najeti, se mi ne zdi problem, konec koncev je odločitev lastnika, da izbere ljudi, ki mu najbolj ustrezajo. Ne strinjam pa se s takšno diskriminacijo, kot je na primer to, da v kakšen bar ali restavracijo ne spustijo strejt para. Tudi to sem že doživela.

Res?

No, ne da ju ne bi lastniki spustili noter, gostje restavracije na vrtu so se do njiju obnašali kot da tam nista zaželena, in potem sta raje kar šla. Grozno. Sicer so bili pijani, ampak če se tako obnašaš do strejt ljudi, potem tudi sam nisi nič boljši od homofobov.

Prej si omenila, da hočeš biti blizu svojih. Kako to misliš?

No, tu imam prijatelje. Saj ne da bi izbirala svoje prijatelje na podlagi tega ali so geji ali lezbijke ali strejt, ampak tam kjer iščem ljubezen tudi najdem prijatelje! Tudi če se hočem na primer preseliti v kakšno stanovanje s punco, je najlažje naprej poskusiti v Eixample. Tu je gotov takšna stvar čisto normalna. Verjetno za samske geje in lezbijke ni problem najti stanovanje povsod v Barceloni, a če si v paru, si lahko prepričan, da te tu ne bodo čudno gledali.

Kako pomemben je zate obstoj Gaixample v Barceloni?

Rekla bi, da precej. Oziroma, zame osebno, je bilo mogoče to bolj pomembno na začetku, ko sem šele prišla sem. Prej nisem bila »outirana«, preden sem se preselila v Barcelono. No, ko sem prišla sem, sem v malih oglasih za geje našla stanovanje, v

katerem sem sedaj, začeli sem živeti s tremi geji, ki jih tega ni sram povedati, tako da sem se sčasoma začela počutiti bolj sproščeno glede svoje spolne usmerjenosti. Veliko lažje je tudi najti koga, če se želiš res zaljubiti, tu okrog, ker si pač lahko prepričan, da je tu veliko večja verjetnost, da bo punca, ki ti je všeč, lezbijka. Alme mogoče ne bi nikoli spoznala, če ne bi živeli v isti soški...

Kaj pa zdaj, ko si bolj sproščena glede svoje spolne usmerjenosti? Te takšna prostorska zamejenost kaj omejuje?

Ne. Mislim sicer, da bi čisto normalno lahko živela kje drugje v Barceloni, ampak traja, da se navadiš na to, da ne bodo tu na vsakem koraku za tabo šepetali »lezba, lezba...«. Mislim, da je strah pred tem, da boš diskriminiran kot homoseksualec, danes že čisto ponotranjen. Mesto in ljudje v njem so lahko čisto tolerantni in prijazni, ampak traja, da se prepričaš. Ko enkrat razčistiš s tem, da je čisto v redu in normalno priznati, da si gej ali lezbijka, vidiš, da skoraj nikjer v Barceloni to ne predstavlja nekega tabuja. V tem smislu je Gaixample super, kot neka mala šola, preden stopiš v pravi svet.

Ti si torej stopila v pravi svet. Misliš, da obstaja možnost, da se ta mala šola preveč zapre sama vase in se s tem distancira od pravega sveta?

Mogoče. Ne sicer na vseh ravneh. Zdi se mi, da še vedno ni toliko gejem prijaznih stvari na enem kupu, da bi lahko rekli, da imamo res nek prostor, kjer lahko vidimo, slišimo, tipamo in okušamo homoseksualnost. Prav tako ne mislim, da se to lahko kdajkoli v Barceloni zgodi, ker je že mesto samo tako odprto, da se nam ni treba zapirati v vakuum, da bi se zaščitili.

Ali misliš, da Gaixample pripomore k večji varnosti LGBT skupnosti v javnosti?

Mislim da. Ne samo v sami Gaixample, ampak tudi po vsem mestu. Govorim iz osebnih izkušenj, ampak če imaš občutek, da si varen v svoji soški, potem se ta samozavest prenese tudi drugam. Ali niso homofobi kot psi, napadejo, če zavohajo strah? No, jaz sem svoj strah premagala s tem, da sem se preselila v Eixample. Če bi živela kje drugje v Barceloni, bi morda še vedno ne prišla ven.

Si osebno doživela kakšne večje spremembe v obnašanju in odnosu do LGBT skupnosti v Barceloni odkar živiš v Eixample? Pozitivne ali negativne?

Mogoče to, da se je v zadnjem letu odprlo malo več lezbičnih lokalov. Prej jih sploh ni bilo. Lezbičnih klubov še vedno ni, nekateri klubi imajo vsake toliko tematske večere za lezbijke. In, trgovin je več. Mislim, trgovin za geje. Dve novi knjigarni, se mi zdi, in ena trgovina s spolnimi pripomočki. Opazila sem tudi, da turistične agencije, sicer čisto navadne agencije, ki imajo poslovne enote v Gaixample, v svojih izložbah skoraj izključno prodajajo počitnice za geje!

Kaj pa spremembe v izgledu soseske? Se je na tem področju kaj spremenilo?

Niti ne. Tu so same starejše hiše, ni prostora za kaj novega! Le fasade obnavljajo, zidarskih odrov je vedno polno, ne samo v Eixample, povsod po mestu.

Priloga Č: Intervju s Xavijem, 37 let (13. 8. 2010)

Kakšen odnos ima po tvojem mnenju Barcelona do LGBT skupnosti?

Mislim da tu obstaja neko sožitje in spoštovanje do LGBT skupnosti. Vendar, do LGBT posameznikov, ki so bolj vidno izpostavljeni, kot na primer transseksualcev, so ljudje še vedno malo hladni in neprijazni. Seveda je odvisno od mestne četrti, nekje je takšna diskriminacija bolj, nekje manj intenzivna. V centru mesta in njegovih glavnih turističnih conah ni neke vidne diskriminacije. Diskriminacija se bolj pogosto pojavlja v delih mesta, ki so bolj oddaljeni od centra, sploh v mestnih četrtih, ki so bolj poseljene z priseljenci iz drugih držav. Splošno gledano menim, da je diskriminacija v Barceloni bolj vidna v konkretnih situacijah, ne pa kot nek splošen odnos do LGBT skupnosti.

Misliš, da je v Barceloni dovolj LGBT skupnosti prijaznih prostorov?

Vsi prostori bi morali biti gejem prijazni, ali ne? Vsi ljudje bi se morali dobro počutiti vsepovsod. Med LGBT skupnostjo bi morali spodbujati bolj razširjeno uporabo prostorov, ki niso ekskluzivno gejevski, vendar so ljudje navajeni hoditi v slednje, saj se v njih marsikdaj bolje počutijo. Kar jim ni za zameriti. V Gaixample je po moje kar dosti LGBT prostorov, vendar pa menim, da so ti prostori bolj kot promociji LGBT skupnosti namenjene hitri potrošnji, saj stremijo k čim dražjemu, lepšemu, modnemu. Velika večina je gejevskih barov in diskotek, ampak sem za to, da čim več hodimo v heteroseksualne diskoteke in uživamo noč ne glede na to, katerega spola je tisti, ki pleše poleg nas. Zaradi ekonomske krize se je veliko prostorov moralo tudi zapreti. Načeloma se ti prostori osredotočajo tudi na zelo ozke skupine: ali na geje ali na lezbijke. Nič vmes, nobenih prostorov, namenjenih transseksualcem, na primer. Trgovin z oblačili je ogromno, po moje manjka edino večje število trgovin za močnejše, za lezbijke mogoče, sado-mazo, drag queen in drag king... Tudi glede diskotek mislim, da so preveč specializirane, imamo tri večje diskoteke, ki pa se osredotočajo na specifično občinstvo, in zato se veliko ljudi ne počuti dobro v njih. Prav tako imamo ogromno barov, ampak je tudi tu raznolikosti zelo malo, vsepovsod ista glasba, ni dovolj lezbičnih, transseksualnih, queer in interseksualnih barov. Mislim, da se vsi ti prostori osredotočajo na svojo komercializacijo in specializacijo, ker je roza ekonomija odlična tržna niša, ni pa neke pametne kulturne ponudbe. Ogromno barcelonskih LGBT

združenj je v zadnjih letih povečalo število družabnih aktivnosti za LGBT skupnosti in LGBT turiste, zmanjšalo pa je kulturno ponudbo.

Kaj pa LGBT organizacije? Meniš, da jih je dovolj?

Vse organizacije so potrebne, ne glede koliko jih je v mestu, nam vse pridejo prav, saj vse pripomorejo k vidnosti in dobremu imenu neke manjšine. Kot sem že povedal, imamo na žalost veliko premalo lezbičnih organizacij, večina se osredotoča le na potrebe gejev.

Lahko rečeš, da se LGBT skupnost počuti bolj varno v Gaixample kot kje drugje v Barceloni?

V Gaixample se LGBT ljudje prav gotovo počutijo bolj varno in udobno, vendar obstaja še en večji problem, in to je diskriminacija znotraj LGBT skupnosti. Na splošno pa se ljudje počutijo varne. Varnost temelji na odprtosti lokalnega prebivalstva in na želji institucij, ki želijo Barcelono prodajati kot odprto mesto, kjer ima vsakdo svoj prostor. Toda, ko vstopiš dejansko notri in se malo razgledaš naokoli, vidiš, da temu ni vedno tako. Ogromno je primerov diskriminacije in agresije, ki jih je navzven težko dokazati kot primere diskriminacije proti LGBT skupnosti. Na primer, razen prostitucije ni veliko poklicev in služb, ki bi ženskim transseksualkam omogočale normalno življenje. Ogromno je primerov, ko mora posameznik svojo spolno usmerjenost skrivati, da bi se izognil problemov na delovnem mestu, v svoji soseski, družini ali šoli svojih otrok, na primer. Sicer obstajajo protidiskriminatorne pisarne, kjer se lahko pritožijo, ampak načeloma brez resnih posledic za kršitelje. Vsako leto se zgodi kakšen resen napad na LGBT populacijo, in CGB (Col.lectiu Gai de Barcelona), kjer delam, ima uspešno protiagresijsko delavnico, ki pomaga ljudem pri zavarovanju pred možnimi napadi. V cruising območjih je ogromno agresije, ki pa ostaja neprijavljena.

Omenil si diskriminacijo znotraj LGBT skupnosti. Lahko podaš kakšen primer?

Znotraj LGBT skupnosti... Veliko je prostorov, kot sem že prej omenil, ki noter ne spuščajo lezbijk, kakšne diskoteke na primer, oziroma imajo znotraj posebne prostore, ki so namenjene samo moškim. Diskriminirani so tudi moški, ki v družbi izpadejo »poženščeni«, ali pa starejši ljudje znotraj LGBT skupnosti... Preveč prostorov se tudi

zelo specializira za zelo majhne skupine znotraj LGBT skupnosti in vidno diskriminira ostale: bears¹⁵, mladi moški...

Zakaj meniš, da se je v Barceloni razvila gejevski prostorski skupnosti?

Barcelona je sodobno mesto z mešanico velikega števila kultur z različnih koncev sveta. Vendar pa ljudje, ki so si podobni, stremijo k temu, da tudi živijo v prostorski bližini, na primer kitajska četrt ali Raval. Mislim, da je LGBT skupnost potrebovala prostor, kjer lahko posamezniki najdejo sebi podobne ljudi, da lahko prosto flirtajo, pokažejo kdo so, da se počutijo varnejše in da se izognejo diskriminaciji. Načeloma v vsakdanjem življenju ni tenzij med LGBT skupnostjo in ostalo populacijo, problemi se pokažejo ponavadi ponoči, v diskotekah, na primer, ko nekdo poskuša flirtati z nekom ki nad tem ni navdušen, in če je zraven še alkohol, lahko konflikt hitro vznikne. Na začetku, za koncem diktature, neko LGBT okolje ni obstajalo. Bilo je nekaj maloštevilnih prostorov, kjer je bila LGBT skupnost skoncentrirana, ampak ti niso bili odprti za javnost. Večina teh prostorov je bila v Ravalu (Kitajska četrt), Casc Antic (v starem mestnem jedru), in okoli Ramble. Ko se je začelo odpirati večje število LGBT prijaznih prostorov, je bilo to v Gracii in Ravalu, pa tudi v Casc Antic. Od začetka devetdesetih pa se je v Eixample odpiralo večje število gejem prijaznih prostorov zato, ker so bile najemnine in cene nepremičnin tam zelo poceni. Tekom let so lokalni podjetniki odpirali vedno več trgovin, barov in podobno blizu drug drugemu in tako razvili to, kar danes poznamo kot Gaixample. Gaixample je majhen del Eixample in se načeloma osredotoča samo na moško gejevsko populacijo. Večina lezbičnih prostorov je zunaj Eixample, največ v Gracii. Prav tako je zunaj Gaixample raznolika ponudba za alternativne skupine (sado mazo, leather...). Zato si želim, da bi bolj kot Gaixample uporabljali termin Gaycelona, ker s tem nekako bolj indiciramo, da lahko najdemo gejem prijazne prostore po vsem mestu.

Mišliš, da je Gaixample kot prostorski skupnosti še vedno potrebna kot prostor kolektivnega delovanja proti heteronormativnosti?

Menim, da je Gaixample zdaj potrebna bolj kot prostor za prostočasne dejavnosti. Kolektivno delovanje proti heteronormativnosti je danes še vedno težka naloga, morda

¹⁵ »Medvedje«, subkultura znotraj moških bi- in homoseksualnih skupnosti s svojimi kodami, dogodki in kulturno specifično identiteto. Nanaša se tudi na postavbo moškega, ki je ponavadi velik, mišičast ali zajeten, poraščen in na splošno želi ustvariti videz hipermaskuliniteti.

pa tudi zato, ker Barcelona kot mesto nima nobenih problemov z gejevsko skupnostjo, LGBT skupnost ne vidi smisla v kakšnih večjih akcijah. Ljudje danes Gaixample uporabljajo kot prostor za druženje, pitje, seks, ples... Ljudje potrebujejo prostore, kjer lahko spoznavajo druge ljudi, s katerimi imajo kaj skupnega, kjer se lahko počutijo sprejete v družbi in ne počutijo nenavadno ali čudno. Imeti neko bolj ekskluzivno okolje za skupnost lahko da LGBT skupnosti občutek posebnosti in vrednosti, da se lahko počutijo bolje glede samih sebe in družbe, v kateri živijo. V tem smislu je prostorska skupnost zaželeno, vendar vedno obstaja nevarnost, da je LGBT prostorska skupnost, kot vsaka druga zaprta skupnost, od zunaj videti kot sekta ali klika, kjer se zunanji obiskovalci ne počutijo dobro. Lokalnih podjetij to ne zanima, njih briga le prodaja. Organizacije, ki dejansko izvajajo akcije proti heteronormativnosti, so redke. Mislim, da je dejstvo, da obstaja nekakšna prostorska skupnost tu, zdravo, vendar je premalo političnega aktivizma proti heteronormativnosti, tudi sama LGBT skupnost se težko izmuzne hetero kalupu.

Si osebno doživel kakšne večje spremembe v obnašanju in odnosu do LGBT skupnosti v Barceloni?

Splošno gledano nisem opazil kakšnih večjih bistvenih sprememb. Mogoče je parada ponosa zadnji dve leti veliko bolj obiskana. Na širši politični ravni, ne le v Barceloni ampak na ravni Katalonije, se je razvilo večje število narodnih in občinskih svetov, ki se ukvarjajo z vidnostjo LGBT skupnosti, veljati je začelo večje število protihomofobnih zakonov, ustvarjajo se občinski programi in delavnice za osveščanje o LGBT skupnosti... Veliko sprememb v številu gejem prijaznih prostorov v zadnjih letih ni, ko se eden zapre, se odpre nov. Kot sem že rekel, morda velik priliv priseljencev ustvarja malo več negotovosti. Kot novost bi lahko izpostavil Circuit festival in Barcelona Pride, ki zadnja leta privabljata vedno več LGBT turistov.

Misliš, da se zdaj v Gaixample priseljuje več LGBT ljudi kot prej?

Ne, menim, da je tempo priseljevanja v Gaixample ostal na isti ravni, ne glede na večjo vidnost gejevske soseske. Gaixample pravzaprav ni mesto, kjer bi LGBT skupnost dejansko živela, je prostor za zabavo, ne pa življenje. Veliko LGBT posameznikov živi v Gracii, Ravalu, in ti sta relativno blizu Gaixample. Tako da si upam trditi, da, čeprav v zadnjih letih opažamo v Gaixample veliko več gejev kot prej, so to večinoma turisti, ne pa dejanski prebivalci soseske.

Kaj pa spremembe v izgledu soseške? Se je na tem področju kaj spremenilo?

Ja, mislim da so se LGBT prostori, kot so trgovine, bari, diskoteke in podobno, v zadnjem času zelo podražile, po moje celo bolj kot ostale stvari v Barceloni. Zaradi ekonomske krize se je dosti kavarn in barov tudi zaprlo. Pravzaprav je tudi oblika četrti takšna, da ne dovoljuje razvoj dejanske LGBT soseške, kot jo poznamo od drugod. Gaixample zavzema le okrog deset odstotkov celotne četrti. Stavbe se niso pretirano spremenile. Zadnja večja sprememba je bila izgradnja hotela Axel, ki pa je obdržal staro fasado, saj zakon prepoveduje spremembe na njej, in njegovo povečanje letos. Z urbanističnega vidika ni ničesar novega. Le najemnine so močno narasle, odkar je gejem prijaznih prostorov več, verjetno na podlagi mišljenja, da imajo geji višjo kupno moč, za kar menim, da je povsem napačna ideja, ki jo promovirajo oglaševalski in korporacijski interesi. Prav tako obstaja zakon, ki določa, da ne sme biti več kot pet barov na petdesetih metrih ulice, tako da to zmanjšuje možnosti odpiranja kakšnih novih prostorov.

Misliš, da obstaja nevarnost distanciranja Gaixample od širše družbe in razvoja gejevskega geta?

Mislim, da nevarnosti za razvoj prostorskega geta ni, mislim, da Gaixample nekako lovi to ravnotežje med biti svoja soseška s svojimi cenami, modo, glasbo in podobno, ampak še vedno je dosti sprejeta v družbi da se ji ni treba zapreti vase. Mislim pa, da je Gaixample že dolgo tega postala simbolni geto. Vsi prostori v soseški so si zelo podobni v smislu starosti obiskovalcev, glasbe, oblačilih in podobno. Odsotnost alternativ oziroma izredno majhno število alternativ pripeljejo ljudi do tega, da se prilagodijo ponudbi, namesto da bi prilagodili ponudbo ljudem.